

Göç Yönetişiminde Dijital Dönüşüm: Özerk Yapay Zekânın Potansiyeli, Riskleri ve Eleştirel Perspektifler

*Ebru POLAT**

Öz: Bu çalışma, dijital dönüşüm bağlamında göç yönetiminde özerk yapay zekânın (YZ) potansiyelini, fırsatlarını ve risklerini incelemektedir. Küreselleşme, iklim değişikliği ve çatışmalar nedeniyle giderek karmaşıklaşan göç süreçleri, çok aktörlü ve çok düzeyli bir yönetim anlayışını zorunlu kılmaktadır. Veri entegrasyonu, senaryo simülasyonu ve karar verme kapasitesiyle öne çıkan özerk YZ, göç yönetiminde verimliliği, öngörü kapasitesini ve uluslararası paydaşlar arasındaki koordinasyonu artırarak önemli katkılar sağlayabilir. Ancak, bu sistemlerin özerk karar alma niteliği etik, hukuki ve toplumsal riskleri de beraberinde getirmektedir. Yönetimsel eksen (çok düzeyli yönetim ve risk toplumu), eleştirel eksen (biyopolitika, gözetim toplumu ve gözetim kapitalizmi) ve etik–normatif eksen (kozmopolit misafirperverlik ve sorumluluk) kuramsal çerçevelerden yararlanan çalışma, özerk YZ’yi tgöç yönetiminde karar süreçlerini dönüştüren dijital bir aktör olarak ele almaktadır. Çalışmada, özerk YZ’nin koordinasyon, şeffaflık ve dayanıklılığı güçlendirme potansiyeline sahip olduğu, ancak ayrımcılık, insan denetiminin zayıflaması ve veri istismarı gibi riskler taşıdığı vurgulanmaktadır. Bu çerçevede çalışma, göç yönetiminde özerk YZ’nin etik, şeffaf ve hesap verebilir biçimde konumlandırılmasına yönelik beş aşamalı bir hibrit yönetim modeli önermektedir. Önerilen model, özerk YZ’nin teknik kapasitesini etik sorumluluk, insan hakları ve yönetimsel hesap verebilirlik ilkeleriyle uyumlaştırarak; daha dayanıklı, kapsayıcı ve şeffaf bir göç yönetim sistemi geliştirilmesini hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: göç yönetimi, dijital dönüşüm, özerk yapay zekâ

Digital Transformation in Migration Governance: The Potential, Risks, and Critical Perspectives of Agentic Artificial Intelligence

Abstract: This study examines the potential, opportunities, and risks of agentic artificial intelligence (AI) in migration governance within the context of digital transformation. Due to globalization, climate change, and conflicts,

* Dr. Öğr. Üyesi, Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, ebru.polat@mku.edu.tr , ORCID: 0000-0002-2546-7040

Makale geliş tarihi:06.10.2025

Makale kabul tarihi:01.12.2025

migration processes have become increasingly complex, necessitating a multi-actor and multi-level governance approach. Agentic AI, distinguished by its capabilities in data integration, scenario simulation, and decision-making, can make significant contributions to migration management by enhancing efficiency, predictive capacity, and coordination among international stakeholders. However, the autonomous and self-directed decision-making nature of these systems also introduces ethical, legal, and societal risks. Drawing on theoretical frameworks from the governance axis (multi-level governance and risk society), the critical axis (biopolitics, surveillance society, and surveillance capitalism), and the ethical–normative axis (cosmopolitan hospitality and responsibility), the study conceptualizes agentic AI as a digital actor that transforms decision-making processes in migration governance. The study emphasizes that agentic AI holds the potential to strengthen coordination, transparency, and resilience, yet also carries risks such as discrimination, the weakening of human oversight, and data exploitation. In this context, the study proposes a five-stage hybrid governance model aimed at positioning agentic AI in migration governance in an ethical, transparent, and accountable manner. The proposed model seeks to align the technical capacities of agentic AI with ethical responsibility, human rights, and governance-based accountability principles, thereby contributing to the development of a more resilient, inclusive, and transparent migration governance system.

Keywords: *migration governance, digital transformation, agentic artificial intelligence.*

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Type: Research Article

Bu makaleye atıfta bulunmak için (*To cite this article*): Polat, E. (2026).

Göç Yönetişiminde Dijital Dönüşüm: Özerk Yapay Zekânın Potansiyeli, Riskleri ve Eleştirel Perspektifler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.35 (2026), CYYD-2026-17, ss. 1-48.

Giriş

Küreselleşme, iklim değişikliği, bölgesel çatışmalar, sosyoekonomik dengesizlikler, artan yaşam beklentileri nedeniyle son yıllarda göç hareketleri nitelik ve nicelik açısından daha karmaşık ve küresel bir boyut kazanmıştır (Czaika & Reinprecht, 2022). Bu durum, devletlerin tek başına çözebileceği bir mesele olmaktan çıkmış, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum, yerel yönetimler ve özel sektör gibi çok sayıda aktörün iş birliğiyle yürütülmesi gereken bir süreç haline gelmiştir (Pécoud, 2024). Göç yönetimi, göçün çok

boyutlu doğasını ve belirsizliklerle şekillenen dinamiklerini dikkate alarak; ulusal ve yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum gibi farklı aktörlerin, göçün yapısal nedenleri ve sonuçları karşısında iş birliği içinde yürüttükleri düzenleme, uyumlaştırma ve yönetme süreçlerini ifade etmektedir. (Geddes, 2021; Karabacak vd., 2024). Bu yaklaşım, göçün gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini, kimlerin hareket ettiğini, nereye ve ne kadar süreyle göç ettiğini de sorgulayan; geçmiş deneyimlerin gölgesinde, risk ve belirsizliklerle şekillenen yönetsel bir çerçevedir (Geddes, 2021). Ancak göç yönetişiminin bu çok aktörlü yapısı, karar alma süreçlerinde koordinasyon eksiklikleri, bilgi paylaşımı sorunları ve hızlı değişen göç dinamiklerine uyum sağlama güçlüklerini de beraberinde getirmektedir (Geddes vd., 2012). Bu noktada dijital teknolojiler ve özellikle yapay zekâ (YZ) tabanlı sistemler, göç yönetişiminin bu karmaşık yapısına yenilikçi çözümler sunma potansiyeli taşımaktadır (Bircan & Korkmaz, 2021). Özellikle son yıllarda öne çıkan, özerk YZ (agentic AI) olarak adlandırılan, özerk hareket edebilen ve belirli hedeflere yönelik kararlar alabilen YZ sistemleri, geleneksel veri analizi ve tahmin modellerinden ayrılarak daha ileri bir kapasite sunmaktadır (Acharya vd., 2025; Schneider, 2025). Özerk YZ, göç yönetişiminde sınır ötesi bilgi paylaşımı, göç akışlarının tahmini, insani yardımın hızlı ve adil dağıtımı, göçmenlerin dijital kaydı ve entegrasyon politikalarının tasarlanması gibi alanlarda etkin biçimde kullanılma potansiyeline sahiptir (Beduschi, 2021). Ayrıca farklı aktörler arasında koordinasyonu kolaylaştırarak, daha kapsayıcı ve kanıta dayalı politika süreçlerinin gelişimine katkı sağlayabilir.

Bununla birlikte, göç yönetişiminde özerk YZ'nin kullanımı önemli tartışmaları da beraberinde getirebilir. Bu sistemlerin özerk karar alma kapasitesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik sorunlarını (Hosseini & Seilani, 2025) gündeme getirerek algoritmik önyargılar, göçmenler açısından ayrımcı sonuçlara yol açabilir. Ayrıca göçmenlerin kişisel verilerinin korunması, dijital mahremiyetin güvence altına alınması ve etik ilkelerin gözetilmesi, bu teknolojinin sorumlu biçimde uygulanabilmesi için kritik öneme sahiptir (Acharya vd., 2025). Yanlış kararların toplumsal gerilimleri artırabilmesi veya uluslararası krizlere yol açabilmesi ihtimali, özerk YZ'nin göç yönetişiminde dikkatle değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Beduschi, 2021; Bircan & Korkmaz, 2021).

YZ uygulamaları üzerine yapılan mevcut araştırmalar, göç yönetimi bağlamında çoğunlukla veri işleme, sınır güvenliği ve kayıt sistemleri gibi teknik alanlarla sınırlı kalmaktadır. Oysa özerk YZ, bu teknik sınırların ötesine geçerek kamu politikalarının oluşumunda bağımsız karar verme kapasitesine sahip yeni bir dijital aktör haline gelmektedir. Literatürde bu yönüyle özerk YZ'nin etik, hukuki ve yönetsimsel etkilerini bütüncül biçimde inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen

çalışma, özerk YZ'nin göç yönetiminde kullanım potansiyelini, avantajlarını ve beraberinde getirdiği riskleri kuramsal bir çerçevede ele almaktadır. Çalışmada, çok düzeyli yönetim, risk toplumu ve gözetim toplumu gibi yönetsimsel teoriler ile biyopolitika, gözetim kapitalizmi, kozmopolit misafirperverlik ve sorumluluk gibi eleştirel kavramlardan yararlanılmıştır. Ayrıca özerk YZ'nin algoritmik işleyişi, karar döngüsü, insan-denetimli mekanizmalar ve sürekli izleme–şeffaflık gereklilikleri de değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Bu kapsamda çalışma, literatürdeki boşluğu doldurarak, Türkiye'nin de içinde yer aldığı çok aktörlü göç yönetim sistemlerinde özerk YZ'nin potansiyel katkılarını ve risklerini çok boyutlu bir kuramsal çerçevede değerlendirmekte; beş aşamalı hibrit model önerisi üzerinden kamu politikaları açısından uygulanabilir, insan haklarıyla uyumlu ve etik temelli bir yönetim yaklaşımı geliştirmektedir.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1.Yapay Zekâ, Üretken Yapay Zekâ ve Özerk Yapay Zekâ

YZ, makinelerin insan benzeri bilişsel yetenekleri taklit ederek öğrenme, akıl yürütme, problem çözme ve karar alma süreçlerini gerçekleştirmesini ifade eder (McCarthy, 2007). 1950'lerden bu yana gelişim gösteren YZ, günümüzde makine öğrenmesi ve derin öğrenme teknikleri sayesinde çok büyük veri setlerini işleyebilmekte, desenleri tanıyabilmekte ve geleceğe dönük öngörüler sunabilmektedir (Grzybowski vd., 2024). YZ göç yönetiminde, özellikle başvuru ve karar verme süreçleri, göç akışlarının izlenmesi, risk değerlendirmeleri, gözetim ve izleme, sınır güvenliği ve kontrolü, kimlik yönetimi ve geri dönüş süreçleri gibi alanlarda kullanılmaktadır (Rönsch, 2024; Yıldız, & Açar, 2024). Ancak bu sistemler, çoğunlukla önceden tanımlanmış algoritmalara dayalı olup özerk karar alma kapasitesi sınırlıdır. Üretken yapay zekâ (ÜYZ), mevcut verilerden yola çıkarak yeni içerikler (metin, görsel, ses, simülasyon vb.) üretebilen gelişmiş bir YZ yaklaşımıdır (Banh & Strobel, 2023). Doğal dil işleme, görüntü üretimi, ses sentezi veya simülasyon gibi uygulama alanlarıyla öne çıkan ÜYZ (Banh & Strobel, 2023), göç yönetiminde yeni olanaklar sunabilir. Örneğin, farklı göç senaryoları için politika simülasyonları üretmek, göçmenlere yönelik çok dilli iletişim materyalleri hazırlamak ya da uluslararası aktörler için alternatif politika tasarımları geliştirmek gibi işlevler, bu teknolojinin potansiyel kullanım alanlarından bazılarıdır (Brown, 2025). Ancak ÜYZ, doğruluk sorunları, yanlış bilgi üretme (hallucination), veri güvenilirliği ve etik belirsizlikler (Banh & Strobel, 2023) nedeniyle göç gibi hassas bir alanda temkinle değerlendirilmesi gereken bir araçtır.

Özerk YZ ise üretken sistemlerden daha ileri bir aşamayı temsil eder. Üretken yapay zekâdan farklı olarak özerk YZ sadece içerik üretmekle kalmayan; özerk biçimde hedefe yönelik kararlar alabilen ve aksiyon geliştirebilen sistemlerdir (Schneider, 2025). Yani özerk YZ, insan müdahalesi olmadan belirli bir amaç doğrultusunda hedef belirleme, planlama, çözüm üretme ve uygulama yeteneğine sahiptir (Acharya vd., 2025). Bu özellikleriyle özerk YZ, göç yönetişimi açısından dijitalleşmeden yapay zekâyâ, oradan da “özerk karar destek” evresine geçişi temsil edebilir. Örneğin, düzensiz göç akışlarını önceden tahmin etmek, insani yardımı dinamik biçimde yönlendirmek ya da ulusal ve uluslararası aktörler arasında gerçek zamanlı koordinasyon sağlamak gibi işlevler üstlenebilir. Tablo 1’de YZ, üretken YZ ve özerk YZ arasındaki ilişkiler sunulmuştur.

Tablo 1: Yapay Zekâ, Üretken Yapay Zekâ ve Özerk YZ: Benzerlikler ve Farklılıklar

Özellik / Kavram	Yapay Zekâ (AI)	Üretken Yapay Zekâ (Generative AI)	Özerk YZ (Agentic AI)
Tanım	İnsan zekâsına benzer şekilde öğrenme, problem çözme ve karar verme işlevlerini yerine getiren sistemlerin genel adı	Mevcut veri örüntülerinden yeni ve özgün içerik (metin, görsel, müzik, kod vb.) üretebilen YZ alt türü	Kendi başına hedef belirleyip strateji geliştirebilen, karar alıp uygulayabilen, özerk hareket edebilen gelişmiş YZ
Temel Amaç	Karar desteği, sınıflandırma, tahmin, optimizasyon	Yaratıcı üretim ve içerik oluşturma	Uzun vadeli ve karmaşık görevleri yürütme, inisiyatif alma, çok adımlı planlama
Çalışma Şekli	İnsan girdilerine yanıt verir, algoritmalar ve kurallar üzerine çalışır	Büyük veri setlerindeki örüntülerden yeni çıktılar üretir, kullanıcı komutuna dayanır	Çevresini sürekli izler, hedef koyar, görevleri alt parçalara böler, kendi kararlarını uygular
Özerklik	Düşük – İnsan yönlendirmesi zorunludur	Orta – İçerik üretebilir ama komut bağımlıdır	Yüksek – Kendi başına karar alabilir ve süreci yönetebilir
Benzerlik	Hepsi makine öğrenmesi, derin öğrenme ve veri temelli yöntemlere dayanır	YZ’nin yaratıcı üretime odaklanmış alt türüdür	YZ’nin daha özerk ve ajan temelli gelişmiş biçimidir

Farklılık	Geniş şemsiye kavramdır	İçerik üretiminde uzmanlaşmıştır	Ajans, özerklik ve hedefe yönelik çok adımlı karar alma üzerine odaklanır
------------------	-------------------------	----------------------------------	---

Kaynak: (Acharya vd., 2025; Artsın & Bozkurt, 2025; Schneider, 2025)

Özerk YZ, sahip olduğu özerklik, hedef belirleme ve çok adımlı karar alma yetkinlikleriyle ayrılmakta ve YZ gelişiminde daha ileri bir evrim basamağını temsil etmektedir. Bu bağlamda özerk YZ, kullanıcı komutlarına yanıt veren sistemlerden farklı olarak, kendi başına strateji geliştirme ve uygulama kapasitesi sayesinde yeni bir paradigma sunmaktadır. Dolayısıyla dijitalleşme, yapay zekâ, üretken YZ ve özerk YZ, dijital dönüşüm sürecinin birbirini tamamlayan ve göç yönetişiminin farklı düzeylerinde etkiler oluşturan ardışık teknolojik katmanları olarak değerlendirilebilir. Tablo 2’de dijital dönüşümden özerk YZ’ye uzanan teknolojik katmanlar ve göç yönetişimine etkileri sunulmuştur.

Tablo 2. Dijital Dönüşümden Özerk Yapay Zekâya Uzanan Teknolojik Katmanlar ve Göç Yönetişimine Etkileri

Aşama	Katkıları	Göç Yönetişimine Etkisi
Dijitalleşme	Veri toplama, dijital kayıt, e-devlet altyapıları, biyometrik kimlik sistemleri	Göçmen kayıtlarının dijitalleştirilmesi, bilgi akışının hızlanması, izleme ve raporlama
Yapay Zekâ (YZ)	Veri analizi, sınıflandırma, tahmin algoritmaları	Risk analizi, başvuruların ilk değerlendirmesi, düzensiz göç eğilimlerinin tahmini
Üretken YZ (ÜYZ)	Yeni içerik/senaryo üretimi, simülasyon, çok dilli iletişim üretimi	Politika senaryosu oluşturma, çok dilli chatbot’lar, veri destekli politika tasarımları
Özerk Yapay Zekâ (ÖYZ)	Hedef belirleme, planlama, çok adımlı karar verme, özerk eylem	Kriz erken uyarı sistemleri, otonom koordinasyon, kaynak yönetimi, uluslararası veri akışının otomasyonu

Kaynak: (Acharya vd., 2025; Artsın & Bozkurt, 2025; Schneider, 2025; Witteborn, 2022)

Tablo 2’de dijitalleşmeden özerk YZ’ye uzanan teknolojik gelişimin göç yönetişimine farklı şekillerde etki ettiğini göstermektedir. Dijitalleşme temel veri altyapısını oluştururken, yapay zekâ bu verileri analiz ederek karar destek sağlamaktadır. Üretken YZ senaryo ve iletişim üretimi gibi yaratıcı süreçleri mümkün kılmaktadır. Özerk YZ ise veri işleyen, hedef belirleyebilen, plan yapabilen ve çok adımlı politika önerileri üretebilen özerk bir dijital aktör olarak göç yönetişiminin niteliğini dönüştürebilir.

1.2.Özerk YZ’de Algoritmik Yapı ve Karar Mantığı

Özerk YZ sistemleri, klasik yapay zekâ uygulamalarından farklı olarak veri işleme kapasitesinin yanı sıra çevresel bilgiyi algılayan, bu bilgiyi çok katmanlı algoritmalar aracılığıyla analiz eden, hedef belirleyen, alternatif eylem planları oluşturan ve belirli koşullarda bu planları kendi başına uygulayabilen bütünsel karar mekanizmalarıdır (Russell & Norvig, 2021; Nilsson, 2014). Bu nedenle Özerk YZ’nin teknik işleyişi, göç yönetimindeki rolünü ve potansiyel etkilerini anlamak açısından önemlidir. Özerk YZ sistemlerinin çevreleriyle etkileşime girme, öğrenme ve gerçek zamanlı strateji uyarlama kapasitesi; pekiştirmeli öğrenme, denetimli öğrenme, üretken modelleme, gelişmiş sinir ağı mimarileri ve çok ajanlı öğrenme gibi bir dizi tamamlayıcı algoritmik bileşene dayanmaktadır (Ogbu, 2023). Bu mekanizmalar, özerk YZ’nin çevresini otonom şekilde algılamasına, deneyimlere dayalı olarak stratejilerini yinelemeli şekilde ayarlamasına, çok adımlı problem çözme süreçleri yürütmesine ve bağımsız araçlar ile veri kaynaklarıyla etkileşime girerek bilinçli kararlar almasına olanak sağlamaktadır (Shilpashree vd., 2024). Özerk YZ’nin karar alma döngüsü çoğunlukla pekiştirmeli öğrenme (Reinforcement Learning) gibi adaptif öğrenme algoritmalarına dayandırılmaktadır (Acharya vd., 2025). Bu algoritmalar, ajanın çevreyle etkileşimleri sonucunda aldığı ödül-ceza geri bildirimleri sayesinde davranışlarını optimize etmesini sağlar. Böylece sistemler anlık koşulların yanı sıra uzun vadeli çevresel değişikliklere karşı da yüksek uyum kapasitesi geliştirir (Ogbu, 2023). Ayrıca Özerk YZ, birbirleriyle iletişim kurabilen, işbirliği yapabilen ve görev paylaşımı yapabilen çoklu otonom ajanlardan oluştuğu için karmaşık yönetim süreçlerinde yüksek performans gösterebilmektedir (Potdar & Mahadik, 2025).

Benzer şekilde denetimli öğrenme yöntemleri, göç başvurularının sınıflandırılması, risk skorlama ve güvenlik tehditlerinin önceliklendirilmesi gibi kritik uygulamalarda kullanılmaktadır. Denetimsiz öğrenme teknikleri ise düzensiz göç akışlarındaki ani değişimlerin tespiti, anomali belirlenmesi, uydu görüntülerinin yorumlanması ve sensör verilerindeki olağan dışı hareketliliklerin saptanmasında önemli rol oynamaktadır (Best vd., 2022; Liu vd., 2018). Doğal dil işleme algoritmaları ise mülteci mülakatları, iltica beyanları, hukuki belgeler, sosyal medya akışları ve sahte doküman analizlerinde çok dilli metin işleme imkânı sağlamaktadır (Bircan & Ceylan, 2024). Bu çok katmanlı algoritmik yapı, Özerk YZ’nin öğrenen, uyarlanan, strateji üreten ve karar veren bir dijital aktör hâline gelmesinin temelini oluşturabilir. Söz konusu teknik mimari ve özerk YZ’nin karar döngüsünü oluşturan aşamalar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Özerk YZ'nin Karar Döngüsü ve İşleyiş Basamakları

Aşama	Açıklama
Algılama	Çevresel verilerin sensörler, uydu görüntüleri, kayıt sistemleri ve sosyal medya akışları üzerinden toplanması
Durum Analizi	Çok boyutlu verilerin işlenerek anomali tespiti, risk analizi ve durum sınıflandırmasının yapılması
Hedef Belirleme	Sistem tarafından önceliklerin, tehdit eşiklerinin ve olası müdahale alanlarının tanımlanması
Planlama	Olası senaryoların üretimi, çok adımlı görev zinciri kurulması, alternatif eylem yollarının oluşturulması
Eylem	Öneri üretimi, otomatik karar verme veya insan-onaylı yarı özerk uygulama
Değerlendirme / Geri Besleme	Eylem sonuçlarının analiz edilmesi, model güncelleme ve algoritmik öğrenme süreçlerinin yürütülmesi

Kaynak: (Acharya vd., 2025; Potdar & Mahadik, 2025; Russell & Norvig, 2021)

Bu karar döngüsü, Özerk YZ'nin göç yönetişimi bağlamında kendi hedeflerini belirleyerek uygun eylemleri seçebilen, sonuçlardan öğrenebilen ve stratejisini güncelleyebilen bir dijital aktör olduğunu göstermektedir.

1.3.Göç Yönetişimi

Göç, küreselleşme, ekonomik eşitsizlikler, savaşlar, iklim değişikliği ve siyasi istikrarsızlıklar gibi çok boyutlu nedenlerden beslenen, karmaşık ve sürekli değişen bir olgudur (Ekici & Tuncel, 2015). Bu dinamik yapı, ulusal politikaların ötesinde, geniş ölçekli ve çok aktörlü bir süreci beraberinde getirmekte (Geddes vd., 2019) ve göç yönetişimi kavramı öne çıkmaktadır. Göç yönetişimi (migration governance), göçün sadece sınır kontrolü, vize rejimleri veya güvenlik politikalarıyla sınırlı bir mesele olmadığını; çok aktörlü, çok düzeyli ve siyasal tercihlerle biçimlenen bir süreç olduğunu kabul eden bir yaklaşımdır (Huddleston & Scholten, 2022; Geddes, 2021).

Yönetişim, genel olarak kuruluşların, kurumların veya ülkelerin yönetildiği, kontrol edildiği ve hesap verebilirliğe tabi kılındığı sistem, yapı ve süreçleri ifade eder. Bu kavram; karar alma yetkisinin kullanımı, politika ve hizmetlerin denetimi, risk yönetimi, performansın izlenmesi ile hesap verebilirlik, şeffaflık ve etik davranışın güvence altına alınmasını kapsamaktadır. Dolayısıyla yönetim, hükümetlerin yanı sıra şirketler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve diğer kurumlar için de geçerli olup, etkili yönetim, sürdürülebilirlik ve toplumsal hedeflerle uyumu sağlamayı amaçlamaktadır (Finkelstein, 1995; Kjaer, 2023).

Bu noktada “yönetim” ve “yönetişim” kavramları arasındaki ayrımın netleştirilmesi önemlidir. “Göç yönetimi”, göçün daha çok devlet merkezli, hiyerarşik ve bürokratik mekanizmalar aracılığıyla idari olarak düzenlenmesini ve denetlenmesini ifade etmektedir. Bu yaklaşımda sınır güvenliği, vize rejimleri, kayıt ve kontrol süreçleri kamu otoritelerinin tek taraflı yetkisi çerçevesinde ele alınır. Buna karşılık göç yönetişimi, ulusal devletlerin yanı sıra yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, özel sektör ve göçmenlerin de karar süreçlerine dâhil olduğu, çok aktörlü ve çok düzeyli bir yapıyı tanımlar (Huddleston & Scholten, 2022; Geddes, 2021). Yönetişim, katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle politika üretimini öne çıkarırken; yönetim daha çok uygulama, kontrol ve prosedürel uyum boyutuna odaklanmaktadır (Ateş & Buyruk, 2018; Özer, 2006). Bu nedenle gerçekleştirilen çalışmada, göç ele alınırken göç yönetişimi kavramını kullanmakta ve özerk YZ’nin çok aktörlü bu karar alma yapıları içindeki dönüştürücü rolünü tartışmaktadır.

Göç hareketlerinin küresel ve sınır aşan doğası, bu olgunun tek bir ülkenin sınırları içinde ele alınamayacağını göstermektedir (Ekici & Tuncel, 2015). İnsanların farklı ülkeler arasında hareketliliği, transit rotalar ve uluslararası ağlar, göçün çok boyutlu karakterini pekiştirmektedir. Bu nedenle mülteci akımları, düzensiz göç veya entegrasyon baskıları gibi sorunlar tek bir devletin kapasitesiyle çözülememekte; uluslararası işbirliği ve veri paylaşımı ihtiyacı doğmaktadır (Tsourdi & Zardo, 2025). Dolayısıyla göç yönetişimi, devletlerin tek taraflı kararlarının ötesine geçerek uluslararası kuruluşları, sivil toplum örgütlerini, yerel yönetimleri, özel sektörü ve göçmenleri sürece dâhil eden katılımcı ve çok düzeyli bir yaklaşımdır (Geiger & Pécoud, 2010; Huddleston & Scholten, 2022). Ancak bu süreç kabul ve entegrasyon gibi kapsayıcı süreçlerin yanı sıra sınırda durdurma, reddetme veya filtreleme gibi dışlayıcı uygulamaları da içermektedir. Dolayısıyla göç yönetişimi, teknik bir süreç olmanın ötesinde, politik tercihlerle şekillenen ve devletlerarası güç ilişkileriyle bağlantılı bir alandır (Geddes, 2022).

Göç yönetişimi, politikaların tasarlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarını da kapsamaktadır (Montenegro & Villamar, 2025). Başka bir ifadeyle, kuralların tanımlanmasıyla birlikte bu kuralların hangi aktörler tarafından, hangi yöntemlerle uygulandığına ve toplumsal etkilerine odaklanmaktadır. Göç politikalarının sınır güvenliği, dışişleri, içişleri, adalet, sosyal hizmetler, sağlık ve eğitim gibi farklı sektörleri doğrudan ilgilendirmesi, kurumlararası koordinasyon ve sorumluluk paylaşımını zorunlu kılmaktadır (ICMPD, 2019). Bu nedenle göç yönetişimi, yalnızca “ne yapıldığına” değil; “nasıl ve hangi bağlamda yapıldığına” da odaklanan geniş bir çerçeve sunmaktadır (Geddes, 2022). Bu yaklaşım, devletin rolünü ortadan kaldırmaz; aksine onu çok seviyeli bir sistemin

merkeze yerleştirmektedir (Geddes, 2022; Montenegro & Villamar, 2025). Ayrıca göçün sınır aşan ve çok boyutlu etkileri, tek bir devletin küresel göç hareketliliğinin doğurduğu sorunları ve fırsatları tek başına yönetmesini güçleştirmektedir. Bu nedenle ortak politika geliştirme mekanizmaları, düzenli, güvenli ve insani göç yönetimi açısından kritik öneme sahiptir (Geddes, 2021).

Göç yönetimi, normatif yükümlülükler ve insan hakları perspektifini de öne çıkarmaktadır. Güvenlik odaklı politikaların aksine, göçmenlerin temel haklarını, adalet ilkesini, eşit erişim imkânlarını ve ayrımcılıkla mücadeleyi merkeze almaktadır. Göçmenlerin sadece korunması gereken nesneler değil, aynı zamanda politika süreçlerine katılım sağlayan aktif aktörler olarak görülmesi bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır (Coşkun, 2022). Bu sayede göç, güvenlik temelli bir mesele olmanın yanı sıra kalkınma, toplumsal barış ve uluslararası dayanışma bağlamında değerlendirilmektedir (Huddleston & Scholten, 2022; Geddes, 2022). Ayrıca göç yönetimi, etkinlik, esneklik ve öğrenme kapasitesini içermektedir. Politika süreçlerinin sürekli değerlendirilmesi, geri beslemeye açık ve adaptif bir yapıya sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede yeni göç eğilimleri, krizler ya da teknolojik değişimlere hızlı ve etkili yanıt verilebilir (Triandafyllidou, 2025). Özellikle kitlesel göç ya da mülteci hareketleri sıklıkla bir “kriz” olarak tanımlanmakta; bu durum yönetim perspektifinin hızlı karar alma, aktörlerarası koordinasyon ve kriz yönetimi kapasitesini geliştirmesini gerektirmektedir (Sahin-Mencutek, 2022; Sahin-Mencutek vd., 2022).

1.4.Kuramsal Arka Plan ve Eleştirel Perspektifler

Gerçekleştirilen çalışma, göç yönetimini açıklamak için üç ana kuramsal eksenden yararlanmaktadır: Yönetimsel eksen (çok düzeyli yönetim ve risk toplumu), eleştirel eksen (biyopolitika, gözetim toplumu ve gözetim kapitalizmi) ve etik–normatif eksen (kozmopolit misafirperverlik ve sorumluluk). Bu çerçeveler, çağdaş göç yönetimini anlamak ve özerk YZ’nin bu süreçlerdeki etkisini eleştirel biçimde değerlendirmek için bütünlüklü bir temel sunmaktadır.

1.4.1. Yönetimsel Eksen: Çok Düzeyli Yönetişim ve Risk Toplumu

Çok düzeyli yönetim teorisi, otoritenin merkezi devletlerden hem ulusal sınırlar içindeki hem de ötesindeki farklı yargı bölgelerine dağılmasını açıklamaktadır (Hooghe & Marks, 2020; Piattoni, 2009). Bu yaklaşım, kararların tek merkezden değil; dikey olarak hükümet düzeyleri ve yatay olarak kamu, özel sektör ve sivil toplum aktörleri arasında paylaşıldığını

vurgulamaktadır (Hooghe & Marks, 2001). Göç yönetişimi, bu çok katmanlı yapının tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Ulusal devletler, yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri göç politikalarının şekillenmesinde birlikte rol almaktadır. Özerk YZ bu düzeyde, veri entegrasyonu ve koordinasyonu kolaylaştırarak yönetişimin dijital boyutunu güçlendiren bir araç haline gelebilir.

Göçün risk boyutu ise Beck'in "risk toplumu" kavramıyla açıklanabilir. Beck, modernleşmenin oluşturduğu tehlikelerle başa çıkma sürecini analiz etmekte ve risklerin toplumsal yaşamın merkezine yerleştiğini vurgulamaktadır (Beck, 1992). Göç, öngörülemeyen ve eşitsiz biçimde dağılan risklerle iç içedir (Williams & Baláz, 2012). Özerk YZ, bu riskleri önceden tespit ederek alternatif politika senaryoları geliştirme potansiyeline sahiptir.

1.4.2. Eleştirel Eksen: Biyopolitika, Gözetim Toplumu ve Gözetim Kapitalizmi

Biyopolitika, Foucault'nun (2000) yaşamın yönetim teknikleriyle nüfuslar üzerinde uygulanan iktidarı açıklamak için geliştirdiği kavramdır. Göçmenlerin biyometrik veriler üzerinden izlenmesi, dijital kimlik doğrulama süreçleri ve sınır kapılarındaki denetim mekanizmaları, bu biyopolitik yönetimin güncel yansımalarıdır (Ajana, 2019; Aradau & Tazzioli, 2020). Özerk YZ, bu süreçleri otomatikleştirerek bireyleri yönetilebilir nüfuslar haline getirme riski taşımaktadır. Bu noktada Lyon'un (2018) gözetim toplumu yaklaşımı göçmenlerin sürekli dijital izleme altında tutulmasının sosyal ve etik sonuçlarını görünür kılmaktadır. Gözetim artık yalnızca devletlerle sınırlı değil; algoritmik karar mekanizmaları aracılığıyla yaşamın her alanına nüfuz eden bir dijital denetim biçimine dönüşmüştür. Ayrıca Zuboff'un (2019; 2023) gözetim kapitalizmi kavramı, kişisel verilerin ekonomik metaya dönüşümünü açıklar. Göçmen verilerinin özel teknoloji şirketleri tarafından analiz edilip işlenmesi, göçmenleri yalnızca güvenlik nesnesi değil, aynı zamanda ekonomik çıkarların bir aracı haline getirebilir (Korkmaz, 2022; 2023). Bu eleştirel eksen, özerk YZ'nin veri temelli karar mekanizmalarının aynı zamanda yeni iktidar biçimleri ve etik sorunlar yarattığını ortaya koyar.

1.4.3. Etik–Normatif Eksen: Kozmopolit Misafirperverlik ve Sorumluluk

Kant'ın kozmopolit vizyonu, tüm insanların evrensel bir topluluğun parçası olduğunu ve göçmenlerin düşman değil, misafir olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Benhabib, 2001). Bu bakış açısı, uluslararası

dayanışma, işbirliği ve evrensel misafirperverlik ilkelerini göç bağlamında öne çıkarmaktadır. Özerk YZ, uluslararası veri paylaşımı ve koordinasyon mekanizmalarını güçlendirerek kozmopolit işbirliği ilkelerini destekleyebilir; ancak etik ilkeler gözötilmediğinde, bu durum dijital dışlama ve ayrımcılık üreten bir pratike dönüşebilir (Gani, 2017; Khatun, 2024). Son olarak Arendt’in (2003) “sorumluluk” kavramı, bireylerin yalnızca kendi eylemlerinden değil, içinde bulundukları dünyada olup bitenlerden de ahlaki ve politik düzeyde hesap verme yükümlülüğünü vurgulamaktadır. Bu perspektif, özerk YZ’nin karar süreçlerinde hesap verebilirlik, etik sorumluluk ve insan denetimi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Dolayısıyla etik–normatif eksen, özerk YZ’nin göç yönetiminde insan onuru, adalet ve evrensel sorumluluk ilkeleriyle uyumlu biçimde uygulanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo 4’te özerk YZ’nin göç yönetiminde kuramsal konumlanması yer almaktadır.

Tablo 4. Özerk YZ’nin Göç Yönetişiminde Kuramsal Konumlanması

Kuramsal Eksen	Model / Kavram	Temel Odak	Özerk YZ ile İlişki
Yönetişimsel Eksen	Çok Düzeyli Yönetişim (Hooghe & Marks)	Otoritenin ulusal, yerel ve ulusüstü düzeylerde paylaşılması; dikey ve yatay koordinasyon	Özerk YZ, çok aktörlü veri entegrasyonu ve koordinasyonu sağlayarak yönetişimin dijital boyutunu güçlendirebilir.
	Risk Toplumu (Beck)	Belirsizlik, öngörüsellik ve risk yönetimi	Özerk YZ, krizleri erken tespit edip alternatif politika senaryoları üreterek öngörü kapasitesini artırabilir.
Eleştirel Eksen	Biyopolitika (Foucault)	Yaşamın yönetimi ve nüfusun düzenlenmesi	Özerk YZ, göçmenlerin biyometrik verilerini işleyerek nüfusların düzenlenmesinde biyopolitik bir araç haline gelebilir.
	Gözetim Toplumu (Lyon)	Sürekli izleme ve görünmez denetim mekanizmaları	Özerk YZ, dijital gözetimi otonomlaştırarak bireylerin sürekli

			izlenmesine neden olabilir.
	Gözetim Kapitalizmi (Zuboff)	Verilerin ekonomik metaya dönüşmesi	Göçmen verilerinin ticarileşmesi yoluyla etik dışı kullanım riskleri oluşturabilir.
Etik–Normatif Eksen	Kozmopolit Misafirperverlik (Kant)	Evrensel insanlık ve dayanışma ilkesi	Uluslararası veri paylaşımı ve dayanışmayı teşvik edebilir; ancak etik sorumluluk ilkeleriyle dengelenmelidir.
	Sorumluluk (Arendt)	Ahlaki ve politik hesap verebilirlik	Özerk YZ'nin özerk kararları, insan ve kurum düzeyinde yeni sorumluluk ve denetim mekanizmaları gerektirebilir.

Sonuç olarak, göç yönetişimi hukuki ve idari bir mesele olmakla birlikte yönetişimsel, toplumsal, etik ve ekonomik boyutlarıyla çok katmanlı bir süreçtir. Bu çalışmada ele alınan üçlü kuramsal eksen —yönetişimsel (Hooghe & Marks, Beck), eleştirel (Foucault, Lyon, Zuboff) ve etik–normatif (Kant, Arendt)— göçün yönetilmesi gereken bir olgu olmakla birlikte, aynı zamanda iktidar, gözetim ve sorumluluk ilişkilerini yeniden tanımlayan dinamik bir alan olduğunu göstermektedir. Özerk YZ, bu kuramsal eksenlerin kesişiminde yer alan dijital bir aktör olarak, göç yönetişiminin geleceğini şekillendirme potansiyeline sahip olmanın yanı sıra yeni etik, hukuki ve toplumsal riskleri de beraberinde getirmektedir.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, özerk yapay zekânın göç yönetişimindeki potansiyel katkılarını, avantajlarını ve risklerini çok düzeyli yönetim ve eleştirel kuramsal yaklaşımlar ışığında değerlendirerek, insan haklarıyla uyumlu ve kamu politikalarına uygulanabilir etik temelli bir yönetim modeli önermektir. Araştırma, nitel bir kuramsal inceleme niteliğindedir. Çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası akademik yayınlar, politika raporları, kurum belgeleri ve güncel literatür, doküman analizi ve kavramsal sentez yöntemleriyle incelenmiştir. Bu doğrultuda, özerk YZ'nin göç yönetişimindeki potansiyeli ve sınırlılıkları, yönetişimsel, eleştirel ve etik–normatif eksen çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu üçlü yaklaşım, özerk YZ'nin kamu politikaları, yönetim yapıları ve etik sorumluluk alanlarındaki etkilerini bütüncül ve derinlemesine biçimde değerlendirmeye olanak

sağlamaktadır. Böylelikle çalışma, literatürde çoğunlukla teknik veya operasyonel düzeyde ele alınan YZ tartışmalarına kuramsal bir derinlik, bütünleştirici bir yönetim perspektifi ve eleştirel bir etik boyut kazandırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, bu değerlendirmeler doğrultusunda beş aşamalı hibrit bir yönetim modeli önererek özerk YZ'nin göç alanında daha şeffaf, hesap verebilir ve insan haklarına duyarlı biçimde konumlandırılması için uygulanabilir bir politika çerçevesi sunmaktadır.

3. Özerk YZ'nin Göç Yönetişiminde Potansiyel Kullanım Alanları

Göç yönetimi, doğası gereği çok aktörlü ve çok düzeyli bir süreçtir. Devletler, yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve özel sektör bu sürece dahil olurken; göç politikalarının risk, belirsizlik, tarihsel hafıza ve politik tercihlerle şekillendiği görülmektedir (Huddleston & Scholten, 2022; Geddes, 2021, 2022).

Özerk YZ, göç yönetiminde dijital bir aktör gibi işlev görebilecek potansiyele sahiptir. Bu çerçevede farklı roller üstlenebilir:

- **Koordinatör:** Çok aktörlü yapılar arasında işbirliği ve uyumun geliştirilmesine katkı sunabilir.
- **Analist:** Risklerin, belirsizliklerin ve büyük veri setlerinin yönetimini kolaylaştırabilir.
- **Simülatör:** Politika alternatiflerini “eğer-o halde” senaryoları üzerinden test ederek karar süreçlerini güçlendirebilir.
- **Destekçi:** Hassas grupların entegrasyonunu kişiselleştirilmiş hizmetler ve sosyal destek mekanizmaları aracılığıyla güçlendirebilir.
- **Ağ Yöneticisi:** Ulusal ve uluslararası aktörler arasında çok katmanlı uyumu sağlayabilir.

Böylelikle Özerk YZ, göç yönetiminin yalnızca “ne yapıldığı” boyutuna değil, aynı zamanda “nasıl ve hangi bağlamda yapıldığı” boyutuna (Geddes, 2022) da katkı sunabilir. Bu katkı, insan aktörlerin karar süreçlerini destekleyen özerk ama sorumluluk odaklı bir kapasite geliştirmesine imkân verir. Çalışma kapsamında, Özerk YZ'nin göç yönetimine katkıları Başvuru Süreçleri ve Değerlendirme Sistemleri, Veri Toplama ve Analiz, Politika Simülasyonu ve Senaryo Üretimi, Kaynak ve Hizmet Yönetimi, Savunmasız Grupların Desteklenmesi, Uluslararası Koordinasyon, Katılımcılık ve Hesap

Verebilirlik, Kriz Sonrası Yeniden Yapılanma ve Dayanıklılık başlıkları altında detaylandırılmaktadır.

3.1.Başvuru Süreçleri ve Değerlendirme Sistemleri

Yapay zekâ, vize ve göçmenlik başvuru süreçlerinde ön değerlendirme, belge kontrolü ve karar destek mekanizmalarında giderek daha yaygın biçimde kullanılmaktadır. Bu sistemler, eksik belge tespiti, kimlik doğrulama, dolandırıcılık riski belirleme ve başvuru sınıflandırma gibi işlemleri özerk biçimde gerçekleştirebilmekte, böylece değerlendirme süreçlerinin hızını ve doğruluğunu artırmaktadır (Azizi & Yektansani, 2020). Özerk YZ tabanlı başvuru sistemleri, adayların sunduğu verilerdeki tutarsızlıkları geçmiş kayıtlarla karşılaştırarak olası riskli vakaları tespit edebilir ve karar vericilere önceliklendirilmiş analiz çıktıları sunabilir. Örneğin, başvuru formunda yer alan seyahat geçmişi, finansal durum, meslek, eğitim, sosyal medya izi ve vize geçmişi gibi değişkenler üzerinden dinamik risk puanları hesaplanabilir. Bu yaklaşım, bireysel hataları azaltmakta ve kurumsal düzeyde daha dengeli karar süreçleri geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Özerk YZ sistemleri potansiyel riskleri önceden tanımlayarak öngörü kapasitesini artırmakta, ancak aynı zamanda yeni algoritmik risk alanları da oluşturmaktadır. Kanada, göçmenlik ve vize başvurularındaki yoğunluğu azaltmak amacıyla makine öğrenmesine dayalı ön değerlendirme sistemlerini uygulamaya başlamıştır. Geçici İkamet Vizesi başvuruları algoritmalar tarafından öncelik sırasına göre otomatik olarak sınıflandırılmakta, binlerce başvuru arasından ön eleme yapılarak memur iş yükü hafifletilmekte ve işlem süresi önemli ölçüde kısalmaktadır (Kurnaz, 2024). Bu örnek, Hooghe ve Marks'ın Çok Düzeyli Yönetişim yaklaşımıyla ilişkilendirilebilir; zira özerk sistemler uluslararası, ulusal ve yerel aktörler arasında veri paylaşımını ve eşgüdümü sağlayarak yönetişimin dijital boyutunu güçlendirmektedir. Avrupa Seyahat Bilgi ve Yetkilendirme Sistemi (European Travel Information and Authorisation System – ETIAS) de benzer biçimde başvuruların ilk kimlik, sabıka ve uygunluk kontrollerini otomatikleştirerek insan müdahalesini en aza indirmektedir. Ayrıca başvuru sahiplerinin önceki kayıtlarla eşleştirilmesi ve kimlik doğrulaması aşamalarında yapay zekâ algoritmalarından yararlanılmaktadır (Derave vd., 2022). Bu tür sistemler, sınır yönetimi ve göç tahmini alanlarında özerk karar destek sistemlerinin kurumsallaştığını göstermektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR, 2025) tarafından geliştirilen pilot yapay zekâ sistemleri, mültecî ve göçmen dosyalarındaki işlem gecikmelerini ve veri akışını analiz ederek operasyonel verimliliği artırmayı hedeflemektedir (Dönmez, 2025). Ancak bu sistemler, Lyon'un Gözetim Toplumu (Lyon, 2018) kuramında tartışıldığı üzere, sürekli izleme ve görünmez denetim mekanizmalarını güçlendirme riski taşıyabilir. Özerk YZ, göçmenlerin biyometrik verilerini (parmak izi, yüz, iris vb.)

işleyerek Foucault'nun Biyopolitika (Foucault, 2000) kavramına uygun biçimde nüfusun düzenlenmesinde dijital bir araç hâline gelebilir. Diğer yandan Zuboff'un Gözetim Kapitalizmi (Zuboff, 2019) perspektifinden bakıldığında, bu verilerin piyasa değeri taşıyan dijital varlıklara dönüşme potansiyeli göçmen verilerinin etik dışı kullanım riskini doğurabilir. Özellikle sınır ötesi veri paylaşımında güvenlik temelli analizlerin ticari uygulamalara kayması, veri ticarileşmesi endişesini artırmaktadır. Benzer şekilde biyopolitika perspektifinden bakıldığında Özerk YZ, göçmenlerin biyometrik verilerini (parmak izi, iris, yüz tanıma) işleyerek (Vohra, 2023) kimlik doğrulama, kayıt ve sınıflandırma süreçlerini hızlandırabilir. Bu işlev, devletler için güvenlik temelli denetimi, düzenli kayıt, nüfus sayımı ve hizmetlere erişim açısından önem taşıyabilir. Bu sistemlerin yaygınlaşması, aynı zamanda etik ve normatif düzlemde yeni sorumluluk alanlarını gündeme getirmektedir. Yam ve Skorburg (2021)'un belirttiği gibi, algoritmik önyargı ve şeffaflık sorunları insan hakları temelli yönetim ilkeleriyle çelişebilir. Arendt'in Sorumluluk (Arendt, 2003) kavramı bu noktada önem kazanmaktadır: Özerk YZ'nin karar süreçlerinde insan müdahalesi azaldıkça ahlaki ve politik hesap verebilirlik sorunu belirginleşmektedir. Bir başvurunun reddi ya da hatalı sınıflandırılması durumunda, sorumluluğun kime ait olacağı (yazılımcı, kurum, devlet) tartışmalıdır. Bu nedenle "hesap verebilir özerklik" ilkesi etik yönetişimin merkezinde yer almalıdır. Ayrıca, özerk YZ optik karakter tanımla birlikte belgelerin bağlamını, tutarlılığını ve düzenlenme biçimini analiz ederek belge doğrulama süreçlerinde de etkin biçimde kullanılabilir (Dasgupta & Shankar, 2025). EU-LISA Smart Borders System (2025), Schengen bölgesi için geliştirilen bu kapsamda örnek bir uygulamadır. Sistem, başvuru sırasında alınan biyometrik verileri geçmiş seyahat kayıtlarıyla eşleştirerek kimlik doğrulama sürecini desteklemektedir. Sonuç olarak, özerk YZ başvurunun tüm unsurlarını — veri, belge, mülakat ve risk puanlarını — bütüncül biçimde değerlendirerek nihai karar önerileri sunabilir, bazı durumlarda ise kararı doğrudan verebilir.

3.2. Veri Toplama ve Analiz

Özerk YZ, göç yönetiminde özellikle veri toplama ve analiz süreçlerinde merkezi bir rol oynayabilir. Sınır bölgeleri, göçmen kayıt sistemleri, uydu görüntüleri, sensörler ve sosyal medya akışlarından elde edilen çok boyutlu verileri gerçek zamanlı işleyerek göç akımlarındaki ani değişimleri izleyebilir ve olası krizlere yönelik erken uyarılar sağlayabilir (Kerimovs, 2024; Sapkota vd., 2025). Bu çerçevede Özerk YZ destekli insansız hava araçları (İHA'lar), otonom tehdit tespiti, işbirlikçi devriye, durumsal farkındalık ve sınır hattında veri odaklı gözetim gibi yetenekleriyle öne çıkmaktadır. Çevresel ipuçlarına veya sensör geri bildirimlerine dayanarak rotalarını dinamik biçimde yeniden planlayabilen bu araçlar, örneğin sınırlı bir çit hattı yakınında tanımlanamayan

bir ısı kaynağı tespit ettiklerinde optik kameralarla yakınlaşabilir ve yüksek frekanslı taramalarla teyit sürecini otonom olarak gerçekleştirebilir. AB ve ABD güney sınırlarında bu tür sistemlerin 7/24 sınır güvenliği amacıyla denendiği rapor edilmektedir (Kerimovs, 2024). Benzer şekilde Avrupa Birliği Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (Frontex), “Artificial Intelligence-Based Capabilities for the European Border and Coast Guard” projesi kapsamında, uydu görüntüleri, sensörler ve YZ destekli analiz sistemlerini entegre ederek sınır bölgelerinde gerçek zamanlı veri izleme ve risk tahmini yapmaktadır (Frontex, 2020). Ayrıca ABD İç Güvenlik Bakanlığı (U.S. Customs and Border Protection), radar, kızılötesi sensör ve video gözetiminden gelen verileri YZ tabanlı sistemlerle işleyerek güney sınırındaki insan hareketliliğini tespit etmekte ve erken uyarı üretmektedir (DHS, 2024). Yunanistan’da özerk İHA’lar ve karatabanlı sensörler, sınır hattında yaklaşan göçmen gruplarını tespit etmek için YZ destekli tehdit değerlendirme yapmaktadır (Chelioudakis, 2024). Bu örnekler, Özerk YZ’nin göç yönetiminde veri toplama ve analiz süreçlerinde artan biçimde kullanıldığını göstermektedir.

Bunun yanında Özerk YZ, farklı düzeylerdeki (yerel, ulusal, ulusüstü) aktörlerden gelen verileri entegre ederek çok katmanlı göç yönetiminde daha bütüncül analiz imkânı sunabilir. Bu kapasite, Hooghe ve Marks’ın tanımladığı çok düzeyli yönetim modeline uygun biçimde, dikey (hükümet düzeyleri arasında) ve yatay (kamusal, özel ve sivil toplum aktörleri arasında) veri akışlarının senkronize edilmesine katkı sağlayabilir (Hooghe & Marks, 2001). Ayrıca Özerk YZ’nin özerk tahmin modelleri geliştirme yeteneği (Schneider, 2025), göç hareketlerinin gelecekteki yönelimlerini öngörerek politika yapımcılar için proaktif senaryolar üretmeyi mümkün kılar. Böylece göç yönetişiminin temel niteliği olan risk ve belirsizlik koşullarında (Geddes, 2021) karar alma süreçleri daha güvenilir hale gelebilir. Bu yönüyle Özerk YZ, Beck’in (1992) “risk toplumu” perspektifinde öne çıkan öngörülse kapasiteyi teknik düzeyde güçlendirerek, olası krizlerin analiz edilmesini ve alternatif politika senaryolarının hızlı biçimde oluşturulmasını da sağlar. Son olarak, uluslararası düzeyde veri paylaşımı ve koordinasyonda özerk YZ güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası kuruluşlar ve devletler arasında otonom veri entegrasyonu, göç akışlarına ilişkin ortak veri havuzları oluşturma ve senkronize politika simülasyonları geliştirme olanakları, Kant’ın kozmopolit vizyonunda öne çıkan uluslararası işbirliği anlayışına teknik katkı sağlayabilir (Helliwell & Hindess, 2015).

3.3.Politika Simülasyonu ve Senaryo Üretimi

Göç yönetişiminin çok aktörlü ve çok katmanlı yapısı dikkate alındığında (Huddleston & Scholten, 2022; Geddes, 2022), özerk YZ politika simülasyonu ve senaryo üretiminde güçlü bir karar destek mekanizması olarak öne

çıkabilir. Dinamik veri işleme ve çoklu ajan tabanlı modelleme kapasitesi sayesinde göçmen hareketleri, sınır geçişleri, ekonomik göstergeler, iklim değişikliği ve bölgesel çatışmalar gibi çok boyutlu faktörleri eş zamanlı olarak analiz edebilmekte ve bu veriler üzerinden farklı politika seçeneklerinin toplumsal, ekonomik ve güvenlik boyutlarını simüle edebilmektedir. Bu durum Beck'in risk toplumu perspektifinde (1992) vurgulanan öngörüsellik ihtiyacını karşılamaktadır. Sistem, öngörüselleştirilmiş modeller ve erken uyarı mekanizmaları geliştirilerek politika yapımcıların ani krizlere karşı hazırlıklı olmasına yardımcı olabilir. Örneğin, iklim krizinin şiddetlenmesi, bölgesel çatışmaların artması ya da küresel ekonomik dalgalanmalar gibi etkenlere dayalı alternatif göç senaryoları oluşturabilir. Böylece devletler ve uluslararası aktörler, göçün belirsizlik ve risk koşullarında daha esnek ve proaktif politika geliştirme kapasitesine ulaşabilir. Ayrıca örneğin, belirli bir ülkenin sınır politikasının sıkılaştırılması durumunda komşu ülkelerdeki göç baskısının nasıl değişeceğini veya insani yardım kaynaklarının yeniden dağıtımının hangi bölgelere göç yönelimini azaltabileceğini simüle edebilir. Bu durum, politika yapımcıların hem tepkisel hem de veri temelli ve önleyici kararlar almasına olanak tanıyabilir.

Özerk YZ, ulusal, yerel ve uluslararası düzeylerdeki politikaların etkileşimini görselleştirme ve optimize etme kapasitesiyle devletlerin yanı sıra ulusüstü kurumların, yerel yönetimlerin ve sivil toplum aktörlerinin politikalarının kesişim noktalarını görünür kılarak daha uyumlu politika tasarımlarını destekleyebilir. Bu durum çok düzeyli yönetim modeliyle (Hooghe & Marks, 2001) doğrudan örtüşmektedir. Örneğin otonom senaryo üretimi yoluyla farklı paydaşların etkileşimlerini modelleyebilir ve bu sayede daha kapsayıcı entegrasyon politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Özerk YZ'nin ürettiği senaryolar, göç akımlarının mekânsal yönelimlerinin ötesine geçerek nüfusun sağlık, güvenlik ve istihdam gibi toplumsal boyutlarını da kapsamaktadır. Böylece Foucault'nun biyopolitika yaklaşımında vurgulanan nüfusun bütüncül yönetimi anlayışıyla örtüşmektedir. YZ'nin senaryo üretimine yönelik kullanımına Avrupa Birliği'nin "Future Migration Scenarios (FUME)" ve Birleşmiş Milletler'in "AI for Predictive Human Mobility" girişimleri örnek gösterilebilir. Her iki projede de çok boyutlu veri setleri (iklim, ekonomi, demografi, sosyal medya) kullanılarak olası göç rotaları ve risk bölgeleri belirlenmekte, YZ destekli simülasyonlarla politika senaryoları test edilmektedir (FUME, 2023). Benzer biçimde Özerk YZ, ulusal düzeyde Türkiye gibi geçiş ülkeleri için senaryolar üretirken bölgesel risklerin öngörülmesine katkı sunabilir.

Kant'ın kozmopolit vizyonuna paralel olarak Özerk YZ, uluslararası düzeyde ortak senaryo üretimini ve veri paylaşımını kolaylaştırarak ülkeler arası işbirliğini hızlandırabilir. Ortak senaryolar, yük paylaşımını daha adil ve

öngörülebilir hale getirebilir. Bu bağlamda, çok uluslu göç senaryolarının simülasyonu aracılığıyla, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve bölgesel örgütler gibi aktörler arasında veri paylaşımının standartlaştırılması ve birlikte öğrenen sistemlerin geliştirilmesi mümkündür. Böylece, veri gizliliğini ihlal etmeden küresel ölçekte göç senaryoları üretilebilir. Sonuç olarak Özerk YZ, adaptif yönetim perspektifine uygun biçimde, belirsizlik ortamında alternatif gelecek senaryoları üreterek politika yapıcılarının krizlere tepki veren aynı zamanda geleceği şekillendiren aktörler olmalarını mümkün kılabilir.

3.4.Kaynak ve Hizmet Yönetimi

Özerk YZ, göç yönetiminde kaynak ve hizmet yönetiminde kritik bir rol oynayabilir. Özellikle mülteci kamplarında barınma, gıda, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin gerçek zamanlı izlenmesi ve dinamik biçimde planlanması bu sistemler aracılığıyla daha etkin yürütülebilir (Karsu vd., 2021). Geleneksel yöntemlerde genellikle gecikmeli raporlamalara dayalı olan kaynak yönetimi, Özerk YZ'nin sürekli veri işleme ve öngörüselleştirme kapasitesi sayesinde anlık olarak uyarlanabilir (Sharmin, 2025). Örneğin, nüfusun hızla arttığı bir kampta sistem lojistik planları otomatik güncelleyebilir, stokların tükenme riskine karşı erken uyarılar verebilir ve alternatif tedarik zinciri senaryoları geliştirebilir. Ayrıca, Özerk YZ özerk lojistik planlama yetenekleriyle mevcut duruma tepki vermekle birlikte, geleceğe dönük ihtiyaç tahminleri de üretebilir. Örneğin, hangi bölgede ne kadar ilaç, yiyecek, su veya barınma malzemesi gerektiğini öngörerek yerel yönetimlerin ve uluslararası örgütlerin iş yükünü hafifletebilir. Bu durum, Beck'in (1992) "risk toplumu" perspektifinde vurgulanan öngörüselleştirme ihtiyacıyla örtüşmektedir; zira Özerk YZ olası krizleri henüz ortaya çıkmadan öngörerek risk yönetimini kolaylaştırabilir. Kaynak ve hizmet yönetimi aynı zamanda adalet ve kapsayıcılık boyutunu içermektedir. Göçmenler arasında cinsiyet, yaş, sağlık durumu veya engellilik gibi farklılıklar, hizmetlerin dağıtımında eşitsizliklere yol açabilmektedir (Malmusi vd, 2010). Özerk YZ, bireysel ihtiyaç profillerine göre hizmetleri kişiselleştirerek daha adil bir dağılım sağlayabilir. Örneğin, kronik hastalığı olanların sağlık hizmetlerine erişimini önceliklendirebilir veya çocuklar için eğitim ve psikososyal destek planlamalarını optimize edebilir. Bu işlev, Foucault'nun "biyopolitika" kavramı açısından değerlendirildiğinde nüfusların yalnızca kontrol edilmesi değil, aynı zamanda refahlarının gözetilmesi yönünde de kullanılabilecek bir potansiyeli işaret etmektedir (Foucault, 2000; Nadesan, 2010). Ayrıca, özerk YZ'nin çok düzeyli yönetim perspektifiyle uyumlu biçimde çalışabilmesi, hizmet yönetiminin koordinasyon boyutunu güçlendirmektedir. Ulusal devletler, yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri farklı düzeylerde veri ve kaynak paylaşımı yaptığında, özerk YZ bu verileri bütünleştirerek daha bütüncül ve uyumlu kararlar alınmasını kolaylaştırabilir.

Bu, Hooghe ve Marks'ın (2001) çok katmanlı yönetim modelinde tanımlanan dikey (hükümetler arası) ve yatay (kamusal-özel aktörler arası) koordinasyonu teknik düzeyde destekleyen bir kapasiteye işaret etmektedir. Son olarak, özerk YZ'nin kaynak ve hizmet yönetiminde sunduğu imkanlar kriz anlarıyla sınırlı değildir. Uzun vadeli entegrasyon süreçlerinde de göçmenlerin barınma, istihdam, eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının planlanmasında kullanılabilir. Örneğin, işgücü piyasasındaki arz-talep dengesini analiz ederek göçmenlere uygun iş fırsatlarını belirleyebilir, çocukların eğitim sistemine dahil edilmesi için kapasite planlamaları yapabilir, sağlık altyapısını göçmen nüfus artışına göre yeniden düzenleyebilir. Böylece Özerk YZ, sürdürülebilir toplumsal uyumu destekleyen bir araç haline gelebilir.

3.5. Savunmasız Grupların Desteklenmesi

Göç literatüründe "savunmasız göçmenler" terimi, göç sürecinde normalden daha yüksek risk altında olan ve özel desteğe ihtiyaç duyan göçmenleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu gruplar arasında kadınlar (özellikle yalnız seyahat edenler veya şiddet riski taşıyanlar), çocuklar (yetim ya da ailelerinden ayrılmış olanlar), engelliler, yaşlılar ve ciddi sağlık sorunları olan kişiler yer almaktadır (Jacobsen & Karlsen, 2025; Sözer, 2021). 2018 tarihli Güvenli, Düzenli ve Kurallı Göç için Küresel Sözleşmesi, savunmasız durumdaki göçmenlerin özel gereksinimlerine uygun yanıtlar sunma taahhüdünü vurgulamaktadır. Özerk YZ, bu grupların ihtiyaçlarını tespit ederek kişiselleştirilmiş destek sağlayabilir ve kapsayıcılık ile eşit hizmet erişimi açısından kritik bir araç olarak öne çıkabilir. Örneğin, YZ tabanlı chatbot veya sanal danışmanlar göçmenlerin dil engellerini aşmalarına ve yasal süreçleri anlamalarına yardımcı olabilir. Kadın, çocuk ve engelli göçmenlere yönelik özel destek senaryoları geliştirilebilir. Bunun yanı sıra Özerk YZ, hassas grupların karşılaşılabileceği riskleri erken tespit ederek yetkilileri bilgilendirebilir.

Savunmasız göçmenler, dil ve iletişim engelleri, kültürel uyum güçlükleri, psikolojik travmalar, eğitim ve mesleki beceri eksiklikleri ile sağlık hizmetlerine sınırlı erişim gibi çok boyutlu sorunlarla karşılaşmaktadır (Bradby vd., 2019; Krasteva, 2013). Özerk YZ, psikososyal destek süreçlerini dijitalleştirebilir, dil ve mesleki eğitim programlarını kişiselleştirebilir, sağlık yönetimi ve tedavi planlarını optimize edebilir. Ayrıca göçmenlere yasal hakları, başvuru süreçleri ve sosyal hizmetler hakkında bireysel rehberlik sunarak sistemde kaybolmalarını önleyebilir ve toplumsal entegrasyonlarını kolaylaştırabilir. Bu noktada Özerk YZ'nin yaşam süreçlerini daha düzenli yöneterek göçmenlerin refahını artırabilme potansiyeli Foucault'nun biyopolitika kavramıyla uyumludur. Krizlere yönelik erken uyarı

mekanizmaları geliştirme kapasitesi Beck'in risk toplumu perspektifinde öne çıkan öngörüselliği desteklemekte, eşit hizmet erişimini kolaylaştırma özelliği ise Kant'ın kozmopolit misafirperverlik vizyonu ile örtüşmektedir. Son olarak, dışlanma ve ihmal riskini görünür kılması, Arendt'in sorumluluk kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Bu işlevler, göç yönetişiminin entegrasyon, çeşitlilik ve kapsayıcılık boyutlarıyla doğrudan uyumlu olup, hassas grupların hizmetlere erişimini kolaylaştırarak daha adil ve etkin bir yönetim modeline katkı sağlayabilir.

3.6. Uluslararası Koordinasyon

Göç yönetişimi, çok katmanlı, çok aktörlü ve sınır ötesi bir iş birliği gerektirmektedir (Huddleston & Scholten, 2022). Özerk YZ, bu karmaşık yapıda uluslararası koordinasyonu kolaylaştıran stratejik bir araç olarak öne çıkabilir. Özellikle farklı ülkeler, ulusal devlet kurumları ve uluslararası örgütler arasında veri paylaşımının şeffaf, güvenilir ve standartlaştırılmış bir biçimde yapılmasını sağlayarak göç politikalarının uyumlaştırılmasına katkı sunabilir (Stielike, 2022). Özerk YZ ajanları, büyük ve heterojen veri setlerini işleyerek göç akımlarına ilişkin eğilimleri ortaya çıkarabilir. Aynı zamanda bu bilgileri politika yapıcılar için otomatik raporlar, erken uyarı sistemleri ve simülasyon senaryoları biçiminde sunabilir. Bu durum ulusal politikaların tutarlılığını artırabilir. Ayrıca bölgesel düzeyde (ör. Avrupa Birliği'nde ortak göç politikalarının uyumu) ve küresel düzeyde (BM, IOM gibi uluslararası örgütlerin koordinasyon kapasitesi) ortak hareket etme yeteneğini güçlendirebilir.

Nitekim göç yönetişiminin etkili biçimde uygulanabilmesi, yerel düzeyde belediyeler ve valilikler, ulusal düzeyde devlet kurumları, bölgesel düzeyde birden fazla ülke ve uluslararası düzeyde örgütler arasında güçlü bir koordinasyon gerektirmektedir (Huddleston & Scholten, 2022). Özerk YZ, bu çok düzeyli yapının kesişim noktalarını görünür kılarak Hooghe ve Marks'ın çok düzeyli yönetişim modelinin (Hooghe & Marks, 2001) işlevsel bir yansımasını sunmaktadır. Ayrıca, kriz dönemlerinde (ani göç dalgaları, insani acil durumlar, kitlesel yerinden edilmeler) hızlı karar alma ve koordineli müdahale süreçlerini destekleyerek uluslararası toplumun dayanıklılığını artırabilir. Bu yönüyle Özerk YZ, göç yönetişiminin diplomatik boyutunu güçlendiren dönüştürücü bir kapasiteye sahiptir.

3.7. Katılımcılık ve Hesap Verebilirlik

Göç yönetişiminin demokratikleşmesi açısından katılımcılık ve hesap verebilirlik ilkeleri kritik öneme sahiptir. Özerk YZ, göçmenlerin ve yerel toplumların geri bildirimlerini toplayarak politika süreçlerine dahil edilmesini kolaylaştırabilir. Mobil uygulamalar, sohbet robotları veya dijital platformlar

aracılığıyla göçmenlerin ihtiyaç, beklenti ve şikâyetlerini dile getirmeleri sağlanabilir; böylelikle göçmen odaklı bir yönetim anlayışı güçlenebilir.

Bu bağlamda Habermas'ın kamusal alan kuramı (1991) açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Özerk YZ, dijital platformlarda göçmenlerin görüşlerini görünür hale getirerek kamusal tartışmalara katılımını artırabilir; bu da onların yalnızca “yönetilen nesneler” değil, “karar süreçlerine katkı sağlayan aktörler” olarak konumlanmasına imkân tanıyabilir. Böylelikle göç politikaları daha kapsayıcı hale gelebilir ve demokratik meşruiyet güçlenebilir. Ancak, özerk YZ'nin göçmenler adına otomatik kararlar üretmesi veya geri bildirimleri filtrelemesi durumunda bu süreç tersine işleyebilir; yani göçmenlerin sesini duyurmak yerine onları dışlayan bir mekanizmaya dönüşebilir.

Hesap verebilirlik boyutunda ise özerk YZ, karar alma süreçlerinin şeffaflığını artırabilir. Sistem, hangi kararların hangi veriler ışığında alındığını kaydedebilir ve böylelikle politika yapıcılarının gerekçelerini denetlenebilir hale getirebilir. Piattoni'nin (2009) çok düzeyli yönetim yaklaşımı da demokratik meşruiyetin çıktı kalitesiyle birlikte katılım süreçlerinin açıklığına ve hesap verebilirliğe bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Özerk YZ, otomatik raporlama ve denetim mekanizmaları ile ulusal ve uluslararası işbirliklerinde şeffaflığı destekleyebilir. Örneğin, bir mülteci kampında barınma sorunlarına dair göçmenlerden gelen geri bildirimler özerk YZ tarafından otomatik olarak toplanabilir, analiz edilebilir ve ilgili yönetim birimlerine raporlanabilir. Hatta sistem yalnızca raporlamakla kalmayıp, düzeltici eylem planları da önerebilir. Bu işlev, göç yönetişimini hem veri temelli hem de göçmen merkezli hale getirebilir.

Sonuç olarak, Özerk YZ katılımcılığı artırma ve hesap verebilirliği güçlendirme kapasitesine sahiptir. Ancak bu kapasitenin etik ilkelere uygun, şeffaf ve göçmenlerin özne konumunu koruyacak şekilde tasarlanması kritik önemdedir.

3.8. Kriz Sonrası Yeniden Yapılanma ve Dayanıklılık

Özerk YZ, savaş, iklim kaynaklı afetler veya kitlesel yerinden edilmeler sonrasında ortaya çıkan yeniden yapılanma ve dayanıklılık süreçlerinde önemli bir rol oynayabilir. Göçmenlerin geri dönüş, yeniden yerleşim veya uzun vadeli uyum senaryolarını modelleyerek, ulusal hükümetler ve uluslararası kuruluşlar için karar desteği sunabilir. Bu yönüyle, kriz sonrası yeniden inşa dönemlerinde de toplumsal istikrarın sağlanmasına katkıda bulunabilir.

Özellikle şehirlerin barınma, sağlık, ulaşım ve eğitim altyapılarının yeniden planlanmasında özerk YZ kritik bir kapasiteye sahiptir. Örneğin, afet sonrası yıkıma uğrayan bir bölgede konut ihtiyacını mekânsal veriler ve nüfus dağılımına dayalı olarak öngörebilir; sağlık hizmetlerine olan talebi analiz ederek yeni kliniklerin nerede kurulması gerektiğini belirleyebilir. Eğitim alanında ise çocuk ve genç nüfusun yoğunlaştığı bölgelerde okul kapasitesinin artırılmasına yönelik planlamalar önerebilir. Böylelikle göçmenlerin yalnızca barınma değil, aynı zamanda sosyal hizmetlere adil erişimi de sağlanabilir. Bu bağlamda Ulrich Beck'in "risk toplumu" yaklaşımı, kriz sonrası süreçlerin belirsizliklerle dolu olduğunu ve öngörülemeyen yeni riskler barındırdığını vurgular. Özerk YZ, öngörüsellik kapasitesi sayesinde bu belirsizlikleri azaltarak farklı yeniden yapılanma senaryoları üretebilir. Ayrıca çok düzeyli yönetim perspektifine uygun olarak, ulusal devletlerin, yerel yönetimlerin, uluslararası örgütlerin ve sivil toplumun yeniden yapılanma sürecindeki koordinasyonunu kolaylaştırabilir. Örneğin, BM'nin yeniden yerleşim programları ile yerel yönetimlerin konut politikaları arasındaki uyumu artıracak otomatik planlama araçları geliştirilebilir. Ayrıca özerk YZ, dayanıklılık kavramını yalnızca fiziksel altyapıya indirgmeden, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla da destekleyebilir. İş gücü piyasası analizleriyle göçmenlerin istihdama daha hızlı entegrasyonunu kolaylaştırabilir; psikososyal destek programlarının ihtiyaç yoğunluğunu belirleyerek, özellikle travma yaşayan gruplara yönelik daha etkin müdahaleler önerebilir. Bu sayede kriz sonrası toplumların yeniden inşa edilmesi, daha kapsayıcı ve dirençli hale gelmesi sağlanabilir.

Sonuç olarak, özerk YZ kriz sonrası yeniden yapılanma ve dayanıklılık süreçlerinde yalnızca teknik bir karar destek aracı değil, aynı zamanda uzun vadeli uyum ve toplumsal entegrasyonu kolaylaştıran stratejik bir aktör olarak değerlendirilebilir. Ancak bu teknolojinin etik, şeffaf ve katılımcı ilkelere dayalı biçimde uygulanması, yeniden yapılanma süreçlerinin adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir olabilmesi açısından kritik önem taşımaktadır.

4. Özerk YZ'nin Göç Yönetişiminde Kullanımının Riskleri ve Sınırlılıkları

Göç yönetiminde özerk YZ kullanımı, birçok avantaj sağlama potansiyeline rağmen, aynı zamanda çok boyutlu riskler ve sınırlılıklar da doğurabilmektedir. Yapay zekâ sistemlerinin tümünde evrensel nitelikte kabul edilen etik, şeffaflık ve adalet ilkelerine uyulması gerekmektedir. Bununla birlikte, göç yönetimi; güvenlik-insan hakları dengesi, sınır yönetimi ve entegrasyon politikaları gibi kendine özgü dinamikleri nedeniyle, bu riskleri daha hassas ve kritik bir hale getirmektedir. Literatürde yapay zekânın göç

yönetişiminde hukuki düzenleme eksiklikleri, insan hakları üzerindeki olumsuz etkiler ve algoritmik önyargılar önemli eleştiri noktaları olarak öne çıkmaktadır (Rönsch, 2024). Çalışma kapsamında, Özerk YZ'nin göç yönetişimine katkıları Etik ve İnsan Hakları Riskleri, Hukuki ve Meşruiyet Riskleri, Siyasi ve Yönetişim Riskleri, Güvenlik ve Veri Gizliliği Riskleri, Toplumsal ve Sosyal Riskler, Operasyonel ve Teknik Riskler başlıkları altında detaylandırılmaktadır.

4.1. Etik ve İnsan Hakları Riskleri

Göç yönetişiminde Özerk YZ kullanımının en kritik risk alanlarından biri etik ilkeler ve insan hakları boyutudur. Özerk YZ, sahip olduğu özerk karar alma kapasitesiyle iktidar ilişkilerini yeniden üretebilen mekanizma haline gelebilir. Bu durum, göçmenlerin temel haklarının korunmasını tehdit edebilecek çok boyutlu riskler ortaya çıkarabilir. Öncelikle bu sistemler, verilerdeki ve karar alma süreçlerindeki önyargıları güçlendirme potansiyeline sahiptir (Chen vd., 2025). Önyargılı eğitim verileri veya YZ araçlarının otonom hedef belirleme süreçleri, belirli etnik ya da dini topluluklara ve göçmen gruplarına karşı haksız muamele ve ayrımcılık riskini artırabilir. Böyle bir eğilim, ayrımcı politikaların gelişmesine de zemin hazırlayabilir. Ayrıca, şeffaf olmayan ve insan gözetiminden bağımsız işleyen karar süreçleri, savunmasız gruplar açısından geri dönülmez sonuçlar doğurabilmektedir (Raheem & Hossain, 2025).

Foucault'nun biyopolitika kavramı (2000) çerçevesinde özerk YZ göçmen bedenlerini ve hareketlerini sürekli izleyerek onları yönetilebilir nüfuslar haline getirebilir (Ajana, 2019; Aradau & Tazzioli, 2020). Bu bağlamda göçmenlerin birer biyopolitik yönetim nesnesine indirgenme ihtimali gündeme gelebilir. Biyometrik verilerin otomatik işlenmesi, göçmenlerin “hak öznesi” olmaktan çıkarılıp “veri nesnesi” haline getirilmesine yol açabilir. Örneğin bu süreçte göçmenler, algoritmik sınıflandırmalar aracılığıyla “güvenli”, “riskli” ya da “tehdit” kategorilerine ayrılabilir.

Özerk YZ'nin karar süreçleri genellikle “kara kutu” niteliği taşıyabilir (Carabantes, 2020). Bu durum, göçmenlerin veya kamuoyunun, kararların gerekçelerini anlamasını güçleştirerek şeffaflık ve hesap verebilirliği zayıflatabilir. Özellikle iltica başvuruları ve sınır kontrolü gibi hassas alanlarda hatalı ya da haksız sonuçların gizlenmesine neden olabilir (Mukherjee & Chang, 2025; Yıldız & Açar, 2024). Ayrıca özerk karar veren Özerk YZ sistemlerinde sorumluluğun kimde olduğu belirsizleşmekte, bu durum ise Arendt'in sorumluluk kavramı (Arendt, 2003) açısından önemli bir risk oluşturmaktadır. Böyle bir belirsizlik Arendt'in uyardığı “kötülüğün

sıradanlaşması” riskini beraberinde getirebilir (Phillips, 2004). Göçmenlerin YZ tabanlı sistemlerle muhatap olma zorunluluğu, onların insanî muamele görme haklarını zayıflatabilir. Literatürde bu durum, teknokratik ayrımcılık olarak tanımlanan yeni bir dışlanma biçimini gündeme getirmektedir (Peña Gangadharan & Niklas, 2019). Lyon’un gözetim toplumu yaklaşımı ile uyumlu olarak (Lyon, 2018), özerk YZ’nin görünmez filtreler şeklinde işleyişi, özellikle dijital okuryazarlığı düşük grupların dışlanmasını hızlandırabilir. Böylece göçmenler dijital veriler üzerinden sınıflandırılan, teknokratik bir gözetim mekanizmasının nesneleri haline gelebilir.

4.2. Hukuki ve Meşruiyet Riskleri

Özerk YZ kullanımında hukuki açıdan en önemli sorunlardan biri sorumluluk boşluğudur (Mukherjee & Chang, 2025). Özerk YZ’nin özerk karar alma yetisi, alınan kararların sorumluluğunun kime ait olduğunun netleşmesini güçleştirmektedir. Örneğin, bir sığınmacının haksız yere reddedilmesi durumunda devlet mi, yazılım geliştiricisi mi yoksa uluslararası kuruluş mu sorumlu olacaktır sorusu belirsiz kalabilir. Bu belirsizlik sorumluluğun teknolojiye kaydırılmasıyla “kötülüğün sıradanlaşması” riskini doğurabilir (Phillips, 2004). Ayrıca Özerk YZ’nin bağımsız kararları meşruiyet sorunlarını gündeme getirebilir. Piattoni’nin (2009) çok düzeyli yönetim literatüründe belirttiği üzere, demokratik meşruiyet katılım ve çıktı kalitesi üzerinden değerlendirilir. Özerk YZ tarafından alınan kararlar, göçmenlerin katılımını sınırlayarak yalnızca teknik çıktı odaklı bir yönetim anlayışı oluşturabilir; bu da demokratik meşruiyeti zayıflatabilir. Ayrıca özerk YZ’nin verdiği kararların uluslararası mülteci hukuku, insan hakları sözleşmeleri veya Cenevre Sözleşmesiyle çelişme ihtimali bulunabilir. Bu durum, göçmenlerin insan hakları öznesi olarak konumlarını zayıflatabilir. Öte yandan, farklı ülkelerde benimsenen YZ düzenlemelerinin çeşitliliği, uluslararası göç yönetiminde hukuki parçalanma sorununu doğurabilir. Bu parçalanma, devletlerarası işbirliğini zorlaştırarak ortak standartların oluşmasını engelleyebilir.

Son olarak, bu hukuki ve meşruiyet sorunları toplumsal ve ekonomik riskler de doğurmaktadır. Beck’in (1992) risk toplumu yaklaşımı, özerk YZ’nin öngörülemeyen yeni risk alanları oluşturabileceğini; Zuboff’un (2019) gözetim kapitalizmi perspektifi ise göçmen verilerinin devletlerin yanı sıra dijital pazarların çıkarlarına hizmet eden birer meta haline gelebileceğini göstermektedir. Özetle özerk YZ göç yönetiminde sorumluluk boşluğu, meşruiyet zafiyeti, hukuki parçalanma ve insan hakları ihlali gibi çok boyutlu riskler oluşturabilir.

4.3. Siyasi ve Yönetişim Riskleri

Özerk YZ'nin göç kontrolü ve sınır güvenliği gibi hassas siyasi alanlarda kullanımı, egemenlik kaygılarını artırabilir. Otonom karar mekanizmaları, devletlerin sınır politikalarında beklenmedik sonuçlara yol açabilir ve bu durum siyasi gerilimleri tetikleyebilir. Göç yönetiminde yapay zekâyâ dayalı karar süreçleri (Mukherjee & Chang, 2025), toplumda bir meşruiyet krizine neden olabilir. Vatandaşlar ve göçmenler, kararların devletler yerine YZ tarafından verildiği algısına kapılabilir ve bu durum yönetim mekanizmalarına duyulan güveni zayıflatabilir. Çok düzeyli yönetim yaklaşımı açısından bakıldığında, demokratik meşruiyet hem katılımın sağlanması hem de ortaya çıkan politika çıktılarının kalitesiyle ilgilidir (Piattoni, 2009). Özerk YZ'nin karar süreçlerinde daha etkin hale gelmesi, vatandaşların ve göçmenlerin bu süreçlere katılımını sınırlayabilir. Ayrıca özerk YZ'nin farklı ülkelerde farklı standartlarla uygulanması, göç yönetiminde uyumsuzluklar yaratabilir ve uluslararası ilişkilerde yeni gerilimlere zemin hazırlayabilir. Kant'ın kozmopolit misafirperverlik vizyonu, göçmenlerin düşman değil misafir olarak kabul edilmesi gerektiğini savunur (Kant, 1795/2006). Özerk YZ, teknik düzeyde işbirliğini ve veri paylaşımını kolaylaştırabilir; ancak etik boyut göz ardı edildiğinde bu süreç dışlayıcı uygulamalara hizmet edebilir. Diğer taraftan, özerk YZ'nin siyasi amaçlarla manipüle edilmesi de ihtimal dahilindedir. Göç akışlarının olduğundan daha tehditkâr gösterilmesi, göçmen karşıtı popülist söylemleri besleyebilir ve toplumsal kutuplaşmayı artırabilir. Lyon'un gözetim toplumu yaklaşımı bu bağlamda önemlidir; görünmez algoritmik filtreler, belirli grupları sistematik biçimde dışlayabilir ve dijital eşitsizlikleri derinleştirebilir (Lyon, 2018). Özellikle dijital okuryazarlığı düşük gruplar, YZ tabanlı başvuru ve destek mekanizmalarına erişimde zorlanabilir; bu da toplumsal katılımın sınırlandırılmasına yol açabilir. Sonuç olarak, özerk YZ siyasi karar alma süreçlerinde demokratik katılımı sınırlayabilir, şeffaflık sorunları yaratabilir ve uluslararası düzeyde yeni gerilimlere zemin hazırlayabilir. YZ sistemlerinin siyasi amaçlarla manipüle edilmesi, örneğin göç akışlarının olduğundan daha tehditkâr gösterilmesi, göçmen karşıtı popülist söylemleri besleyebilir ve toplumsal kutuplaşmayı artırabilir.

4.4. Güvenlik ve Veri Gizliliği Riskleri

Göçmenlere ilişkin hassas verilerin işlenmesi, güvenlik ve gizlilik açısından riskler barındırmaktadır. Özerk YZ'nin kullandığı biyometrik veriler, sağlık kayıtları, eğitim ve güvenlik bilgileri kötüye kullanılabilir veya üçüncü kişilerin eline geçebilir (Raheem & Hossain, 2025). Bu tür sistemlerin siber saldırılara maruz kalması, göç akışlarının manipüle edilmesine ya da sınır güvenliğinin zayıflamasına neden olabilir. Ayrıca YZ tabanlı risk

skorlamaları, göçmenleri damgalayarak toplumsal ayrımcılığı pekiştirebilir (Banja vd., 2025).

Özerk YZ sistemlerine yönelik başlıca tehditler arasında veri zehirlenmesi (data poisoning), hedeflerin kötü niyetle değiştirilmesi, yetki aşımı (overprivileged agents), API kötüye kullanımı, kimlik sahteciliği ve yetkisiz erişim yer almaktadır (Khan vd., 2024). Bu tür saldırılar, göç yönetimi gibi hassas alanlarda veri gizliliğini ve sistem güvenliğini doğrudan tehlikeye atabilir. Dahası, üçüncü ülkelerin veya kötü niyetli aktörlerin bu sistemleri manipüle etmesi, göç akışlarını stratejik bir araç haline getirme riski oluşturabilir.

Bu teknik ve güvenlik risklerinin ötesinde, Özerk YZ'nin göç yönetişiminde göçmen verilerini —biyometrik bilgiler, hareket geçmişleri, kimlik kayıtları ve sosyal göstergeler gibi— sürekli işlemesi, yaşamın Foucault'nun (1978) belirttiği biçimde biyopolitik yönetim nesnesi haline gelmesinin dijital bir biçimini temsil edebilir. Böylece yaşamın kendisi, dijital gözetim mekanizmaları içinde yönetilebilir ve sınıflandırılabilir bir veri alanına indirgenmektedir.

Bu süreci, Lyon'un gözetim toplumu yaklaşımı daha da derinleştirir (Lyon, 2018). Özerk YZ'nin kullandığı algoritmik filtreler, Lyon'un da belirttiği görünmez teknolojik gözetim mekanizmaları aracılığıyla gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmekte ve özellikle dijital okuryazarlığı düşük grupların sistematik biçimde dışlanmasına yol açarak dijital eşitsizlikleri derinleştirebilir. Benzer şekilde, Özerk YZ'nin bu veri-temelli gözetim işlevi, Beck'in (1992) risk toplumu perspektifinde de vurgulandığı üzere, öngörülemeyen toplumsal, siyasal ve etik risklerin kaynağı haline gelebilir.

Dolayısıyla, Özerk YZ'nin veri güvenliği ve gizlilik konularında oluşturduğu bu yeni risk alanları toplumsal ve siyasal krizlerin de potansiyel tetikleyicisi olarak değerlendirilmelidir. Sonuç olarak, Özerk YZ'nin veri güvenliği ve gizliliğe ilişkin potansiyel riskleri, göç yönetimini etik, siyasal ve toplumsal boyutlarıyla yeniden şekillendirmektedir.

4.5. Toplumsal ve Sosyal Riskler

Özerk YZ'nin göçmenleri “uyumlu” ya da “uyumsuz” gibi kategorilere ayırması, ev sahibi toplumlarda önyargıları besleyerek toplumsal kutuplaşmayı derinleştirebilir. Göçmenlerin insan yerine makineyle muhatap olmak zorunda kalmaları, dışlanmışlık ve güvensizlik duygularını pekiştirerek psikososyal açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilir. Ayrıca özerk sistemlerin hatalı yönlendirmeleri, eğitim, sağlık ve istihdam gibi temel hizmetlere erişimi

kısıtlayarak entegrasyon süreçlerini zayıflatabilir. Otonom karar mekanizmaları, karmaşık algoritmalar aracılığıyla hızlı sonuçlar üretebilmekte; ancak yanlış veri kullanımı, eksik sosyal bağlam ya da gömülü önyargılar, göçmenler açısından adaletsiz ve dışlayıcı sonuçlara yol açabilmektedir. Habermas'ın kamusal alan yaklaşımı, bu durumu açıklamada önemli bir çerçeve sunmaktadır (Habermas, 1991). Göçmenlerin karar alma ve iletişim süreçlerinden dışlanması, onları özne olmaktan çıkararak yönetilen nesnelere dönüştürebilir. Bu durum, demokratik katılımı zayıflatırken toplumsal uyumu da olumsuz etkileyebilir. Lyon'un gözetim toplumu yaklaşımı ise, bu sürecin dijital boyutunu açığa çıkarır. Özerk YZ'nin görünmez algoritmik filtreleri, göçmenlerin dijital izleri üzerinden ayrımcılığı pekiştirebilir; özellikle dijital okuryazarlığı düşük bireyler için bu durum marjinalleşme ve toplumsal dışlanma riskini artırabilir. Zuboff'un gözetim kapitalizmi çerçevesinde düşünüldüğünde ise, göçmenlerin kişisel verilerinin ekonomik çıkarlar doğrultusunda işlenmesi, onların tüketici ya da "risk unsuru" olarak görülmesine yol açabilir. Bu da sosyal hakların zayıflamasına ve insan onuruna dayalı göç politikalarının erozyona uğramasına neden olabilir.

Özerk YZ'nin uzun vadeli toplumsal etkilerini anlamak açısından Beck'in risk toplumu perspektifi yol gösterici olabilir. Yanlış veri, eksik sosyal bağlam veya algoritmik önyargılar, bireysel düzeyde hatalı kararlar üretmekle birlikte öngörülemeyen yeni risk alanlarının ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu durum, göçmenlerin hizmetlere erişimini sınırlandırarak adaletsizlikleri ve toplumsal kırılganlıkları derinleştirebilir. Sonuç olarak, Özerk YZ'nin toplumsal ilişkilerde "insanî dokunuşu" zayıflatması, göçmenlerin ev sahibi toplumlarla duygusal bağ kurmalarını güçleştirebilir ve entegrasyonun kültürel ve sosyal boyutlarda da yavaşlamasına yol açabilir.

4.6. Operasyonel ve Teknik Riskler

Göç akışlarının karmaşık, dinamik ve öngörülmesi güç yapısı, Özerk YZ tarafından üretilen simülasyon ve tahminlerin zaman zaman yanıltıcı olmasına neden olabilir. Sürekli değişen regülasyonlar ve uyumluluk gereklilikleri, bu sistemlerin düzenli olarak güncellenmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak yanlış veya gecikmiş uyum, hem yasal hem de operasyonel risklere yol açarak yanlış politikaların uygulanmasına ve kaynakların verimsiz kullanılmasına neden olabilir. Buna ek olarak, yapay zekânın kültürel, politik ve insani bağlamları sınırlı ölçüde kavrayabilmesi, alınan kararların sahadaki gerçeklerle uyumsuz olma riskini artırmaktadır (Banja vd., 2025; Rakowski & Kowaliková, 2024). Teknolojik bağımlılığın artması, özellikle kriz dönemlerinde sistemlerin çökmesi hâlinde ciddi yönetim boşluklarına yol açabilir (Stein, 2008). Ayrıca insan faktörünün tamamen dışlanması sahada esneklik ve bağlamsal uyumun

zayıflamasına neden olabilmektedir. Ulrich Beck’in “risk toplumu” yaklaşımı, bu durumu açıklamada yol göstericidir. Beck’e göre teknolojik çözümlere aşırı güven, öngörülemeyen yeni risklerin ortaya çıkmasına yol açabilir (Beck, 2009). Benzer biçimde, Özerk YZ’nin veri temelli karar süreçlerinde bağlamsal faktörleri ihmal etmesi, sosyal gerçekliklerin göz ardı edilmesine ve algoritmik yönetimde (Wrangel, 2024) öngörülemeyen hatalara neden olabilir.

Bu durum, özellikle göçmenlere yönelik hizmetlerde somut sonuçlar doğurabilir. Hizmetlerin kapsayıcı ve bireyselleştirilmiş olması gerekirken, hatalı veriler veya gömülü önyargılar, eğitim, sağlık ve istihdam gibi temel alanlarda erişim engellerini artırabilir. Bu durum göçmenlerin entegrasyon sürecini olumsuz yönde etkileyebilir.

Sonuç olarak, göçmenlere yönelik hizmetlerde önyargıların ve erişim engellerinin minimize edilmesi, araçların doğru amaçlarla kullanılması ve programların katılımcıların becerilerini etkin biçimde ortaya koyabilecekleri şekilde tasarlanması büyük önem taşımaktadır. Böylelikle Özerk YZ’nin operasyonel ve teknik riskleri azaltılabilir ve daha kapsayıcı, esnek ve insani bir göç yönetimi mümkün hale gelebilir.

5. Çözüm ve Öneriler

Özerk YZ’nin otonom karar alma kapasitesi, bu kararların nasıl ve hangi gerekçelerle alındığının izlenebilir ve kanıtlanabilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu şeffaflık, yalnızca kurum içi kontrol açısından değil, aynı zamanda toplumsal güven ve meşruiyetin sağlanması bakımından da temel bir güvenlik koşuludur. Dolayısıyla, Özerk YZ’nin göç yönetiminde sunduğu potansiyel fırsatlar kadar, beraberinde getirdiği riskler de dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda geliştirilecek çözüm ve öneriler yalnızca teknik önlemlerle sınırlı kalmamalı; hukuki, etik, toplumsal ve yönetsimsel boyutları da kapsayan çok boyutlu bir stratejik çerçevede ele alınmalıdır.

Hukuki açıdan, Özerk YZ’nin en kritik sorunu sorumluluk belirsizliğidir. Özerk karar alma kapasitesi, yanlış veya haksız kararların sorumlusunun kim olacağına ilişkin boşluklar doğurmaktadır. Bu nedenle, ulusal ve uluslararası düzeyde açık sorumluluk zincirleri tanımlanmalı; insan gözetimi karar alma süreçlerinde zorunlu hale getirilmelidir. Özerk YZ yalnızca destekleyici bir aktör olarak konumlandırılmalı, uluslararası mülteci hukuku ve insan hakları sözleşmeleriyle uyumlu bağlayıcı regülasyonlar oluşturulmalıdır. Ayrıca, kararların gerekçelerinin denetlenebilmesini sağlayacak şeffaf algoritma standartları geliştirilmelidir.

Etik boyutta, Özerk YZ uygulamalarına bağımsız etik onay mekanizmaları eklenmelidir. Foucault'nun biyopolitika kavramlarının işaret ettiği risklere karşı, göçmenlerin veri nesnesi değil, hak öznesi oldukları güvence altına alınmalıdır. Bunun için, göçmen temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerden oluşan çok aktörlü etik kurullar oluşturulabilir. Ayrıca, çeşitli ve dengeli veri setlerinin kullanılması ve sistemlerin düzenli tarafsızlık testlerine tabi tutulması, algoritmik önyargıların azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Habermas'ın kamusal alan kuramı çerçevesinde, göçmenlerin yalnızca yönetilen nesneler değil, karar alma süreçlerine katılan aktörler olması sağlanmalıdır. Özerk YZ, bu katılımı güçlendirmek amacıyla göçmenlerin geri bildirimlerini toplayan ve politika yapıcılarla paylaşan dijital platformlar aracılığıyla kullanılabilir. Göçmenlerin öneri ve şikâyetlerinin yönetim mekanizmalarına doğrudan yansıtılması, teknolojinin demokratik meşruiyetini artıracaktır. Ayrıca, YZ tabanlı kararların temyiz edilebilir olması, yani göçmenlerin alınan kararlara itiraz hakkının korunması, temel bir gereklilik olarak düzenlenmelidir.

Zuboff'un gözetim kapitalizmi perspektifine göre, göçmen verilerinin ekonomik çıkarlar doğrultusunda kullanılması ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bu nedenle, katı veri anonimleştirme protokolleri uygulanmalı; göçmenlerin biyometrik ve kişisel verileri yalnızca belirli amaçlarla ve sınırlı süreyle işlenmelidir. Ayrıca, gelişmiş siber güvenlik önlemleri (örneğin şifreleme, çok katmanlı kimlik doğrulama, saldırı tespit sistemleri) zorunlu hale getirilmelidir. Uluslararası düzeyde ortak veri güvenliği standartlarının oluşturulması da büyük önem taşımaktadır.

Özerk YZ'nin göçmenleri kategorize etme eğilimi, toplumsal önyargıları pekiştirme riskini barındırmaktadır. Bu nedenle sistemler, göçmenleri "uyumlu/uyumsuz" gibi indirgemeci kategorilerle değil, bireysel ihtiyaçlara ve potansiyellere göre değerlendirmelidir. Sosyal uyumu desteklemek amacıyla AI, göçmenlere kişiselleştirilmiş dil ve meslek eğitim programları, psikososyal destek mekanizmaları ve entegrasyon fırsatları sunabilir. Özellikle kadınlar, çocuklar ve engelliler gibi hassas gruplara yönelik modüller, eşit hizmet erişimini güvence altına alacaktır. Böylelikle Özerk YZ, dışlayıcı değil kapsayıcı bir yönetim aracına dönüşebilir.

Çok düzeyli yönetim teorisi çerçevesinde, Özerk YZ yalnızca ulusal düzeyde değil, uluslararası işbirliği ağlarıyla uyumlu biçimde çalışmalıdır. Bu doğrultuda ülkeler arasında ortak veri paylaşım protokolleri ve koordinasyon standartları geliştirilmelidir. Kriz dönemlerinde —örneğin kitlesel göç dalgaları veya afet sonrası zorunlu göçlerde— Özerk YZ, BM, IOM ve AB

gibi uluslararası örgütlerle koordineli biçimde çalışarak adil yük paylaşımı ve eşgüdümlü müdahale mekanizmalarını kolaylaştırabilir. Bu süreçte Kant'ın kozmopolit misafirperverlik vizyonu yol gösterici olabilir; göçmenlerin düşman değil, küresel toplumun misafirleri olarak görülmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

Uygulama boyutunda, Özerk YZ'nin sahada etkili olabilmesi için teknik kapasitenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Sistemlerin yalnızca veri temelli değil, bağlamsal faktörleri de dikkate alan hibrit modeller geliştirmesi önerilmektedir. Kriz anlarında insan faktörünün tamamen dışlanmaması, esneklik ve bağlamsal uyum açısından kritik öneme sahiptir. Ayrıca dijital okuryazarlığı düşük grupların sisteme erişimini kolaylaştıracak eğitim programları tasarlanmalı; böylece teknolojinin dışlayıcı değil kapsayıcı biçimde işlemesi sağlanmalıdır.

Beck'in risk toplumu yaklaşımı, Özerk YZ'nin öngörülemeyen yeni riskler yaratabileceğini hatırlatmaktadır (Beck, 1992, 2009). Bu nedenle yalnızca krizlere tepki veren değil, krizleri önceden öngören proaktif stratejiler geliştirilmelidir. Özerk YZ'nin simülasyon ve senaryo üretme kapasitesi, politika yapıcılar için erken uyarı sistemlerine entegre edilmeli; böylece ani göç dalgaları veya krizlere karşı önleyici planlamalar yapılmalıdır. Ancak bu süreçte, sistemlerin şeffaflığı ve denetlenebilirliği mutlaka korunmalıdır.

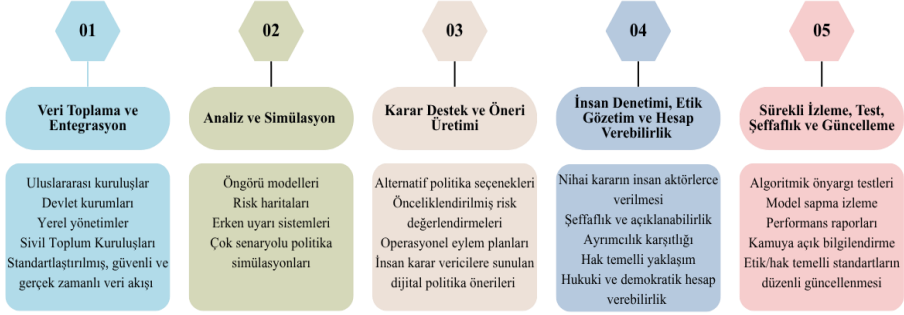
Sonuç olarak, Özerk YZ göç yönetiminde fırsatlar ve riskler barındırmaktadır. Bu riskleri minimize edip fırsatları gerçekleştirebilmek için hukuki, etik, toplumsal, teknik ve yönetsel boyutlarda bütüncül bir strateji benimsenmelidir. Önerilen çözüm adımları; şeffaf algoritmalar, güçlü veri güvenliği, demokratik katılım mekanizmaları, çok düzeyli işbirliği ve kapsayıcı entegrasyon süreçlerini kapsamaktadır. Ancak en kritik unsur, Özerk YZ'nin insanı merkezde tutmasıdır. Teknoloji, insan haklarını ve toplumsal adaleti güçlendirdiği ölçüde anlamlı ve değerli olacaktır.

6. Özerk YZ Tabanlı Göç Yönetişimi İçin Hibrit Model Önerisi

Çalışmanın bulguları, Özerk YZ'nin göç yönetiminde güvenli, hesap verebilir ve insan haklarıyla uyumlu biçimde kullanılabilmesi için insan merkezli bir denetim mekanizmasıyla bütünleşmesi gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda Şekil 1'de sunulan beş aşamalı hibrit model, Özerk YZ'nin analitik kapasitesini insan denetimi ve demokratik hesap verebilirlik ilkeleriyle bütünleştiren bütüncül bir yaklaşım önermektedir.

- **Veri Toplama ve Entegrasyon:** Modelin ilk aşaması, uluslararası kuruluşlar, devlet kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları gibi çok düzeyli aktörlerden gelen verilerin standartlaştırılması, güvenli aktarımı ve gerçek zamanlı entegrasyonunu kapsamaktadır. Bu aşama, hem algoritmaların karar kalitesini artırmak hem de çok aktörlü yönetişimde tutarlı bilgi akışını sağlamak açısından kritik öneme sahiptir.
- **Analiz ve Simülasyon:** Bu aşamada Özerk YZ; öngörü modelleri, risk haritaları, erken uyarı sistemleri ve çok senaryolu politika simülasyonları üretmektedir. Böylece düzensiz göç akışları, kriz dinamikleri ve olası müdahale seçenekleri önceden değerlendirilerek karar vericilere veri temelli bir analiz çerçevesi sunulmaktadır.
- **Karar Destek ve Öneri Üretimi:** Üçüncü aşama, Özerk YZ'nin alternatif politika seçenekleri üretmesini, risk değerlendirmelerini önceliklendirmesini ve operasyonel eylem planlarını karar vericilere sunmasını içermektedir. Bu aşama, Özerk YZ'nin analiz yapan bir araç olmaktan çıkıp politikayı şekillendiren bir dijital aktör olarak işlev gördüğü noktayı temsil eder; ancak yine de karar yetkisi insanda kalır.
- **İnsan Denetimi, Etik Gözetim ve Hesap Verebilirlik:** Modelin merkezinde, nihai kararların insan aktörler tarafından verilmesini garanti eden insan-denetimli yer almaktadır. Şeffaflık, açıklanabilirlik, ayrımcılık karşıtlığı, hak temelli yaklaşım ve hukuki–demokratik hesap verebilirlik ilkeleri bu aşamanın temel bileşenleridir. Böylece Özerk YZ'nin ürettiği önerilerin etik ve hukuki ilkelere uygunluğu sürekli olarak denetlenir.
- **Sürekli İzleme, Test, Şeffaflık ve Güncelleme:** Son aşama, algoritmik önyargı testleri, model sapması izleme, performans raporlarının hazırlanması ve kamuya açık bilgilendirme mekanizmalarını kapsamaktadır. Ayrıca etik ve hak temelli standartların düzenli olarak güncellenmesi, modelin hem teknolojik hem toplumsal değişimlere uyum sağlamasını mümkün kılar.

Özerk YZ Tabanlı Göç Yönetişimi İçin Aşamalı Hibrit Model

Şekil 1: Özerk YZ Tabanlı Göç Yönetişimi İçin Aşamalı Hibrit Model Önerisi

Bu hibrit model, Özerk YZ'nin sunduğu analitik gücü insan hakları, etik sorumluluk, güvenlik ve demokratik denetim ilkeleriyle uyumlu hâle getirerek göç yönetiminde dengeli, uygulanabilir ve sürdürülebilir bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Böylece hem teknolojik kapasitenin avantajları kullanılmakta hem de göçmen haklarının korunması için gerekli insan merkezli denetim mekanizmaları güvence altına alınmaktadır.

7. Türkiye’de Göç Yönetişimi Bağlamında Olası Uygulama Senaryoları ve Politika Önerileri

Türkiye, coğrafi konumu, bölgesel istikrarsızlıklar ve uzun süredir devam eden kitlesel göç hareketleri nedeniyle çağdaş göç yönetişiminin en karmaşık örneklerinden birini oluşturmaktadır (Aktel & Kaygısız, 2018). Bu bağlamda, Özerk YZ tabanlı çözümler, Türkiye’nin göç politikalarının daha bütüncül, veri temelli ve proaktif bir yapıya kavuşması açısından önemli fırsatlar sunabilir. Ancak bu teknolojilerin benimsenmesi, yalnızca teknik değil; aynı zamanda etik, hukuki ve yönetsimsel temelleri sağlam biçimde inşa edilmiş bir politika çerçevesi gerektirmektedir.

Erken Uyarı ve Risk Analizi Sistemleri: Göç İdaresi Başkanlığı, İçişleri Bakanlığı ve AFAD gibi kurumlar arasında geliştirilecek Özerk YZ destekli bir “Erken Uyarı Platformu”, sınır bölgelerinde göç akışlarındaki ani değişimleri, çevresel ve güvenlik kaynaklı krizleri önceden tespit edebilir. Uydu verileri, iklim göstergeleri, sosyal medya akışları ve saha raporlarını entegre eden bu sistem, risk temelli planlamayı güçlendirebilir. Böylece kaynak tahsisi (barınma, sağlık, ulaşım) dinamik biçimde güncellenebilir.

Kapsayıcı Hizmet Yönetimi: Özerk YZ, göçmenlerin bireysel profillerini (yaş, cinsiyet, sağlık durumu, eğitim düzeyi) dikkate alarak kişiselleştirilmiş hizmet planlamaları yapılmasına imkân verebilir. Örneğin, kronik hastalığı olan göçmenlerin sağlık hizmetlerine öncelikli erişimi veya çocukların eğitim ihtiyaçlarına göre okul kapasitesinin planlanması gibi işlevler, hem etkinlik hem de adalet ilkesini güçlendirebilir. Bu yaklaşım, Foucault’nun “biyopolitika” kavramında ele alınan nüfus yönetimi süreçlerinin daha insancıl ve katılımcı bir boyut kazanmasına katkı sağlar.

Etik Denetim ve Şeffaflık Mekanizması: Türkiye’de Özerk YZ tabanlı karar sistemlerinin geliştirilmesi, insan hakları standartlarıyla uyumlu bir denetim çerçevesine dayanmalıdır. Göç İdaresi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK) iş birliğiyle, “YZ Etik Denetim Kurulu” oluşturulabilir. Bu kurul, algoritmik önyargıları, veri gizliliği ihlallerini ve şeffaflık eksiklerini düzenli olarak izleyerek kamuya açık raporlar yayımlayabilir. Böylece kamu güveni ve hesap verebilirlik güçlenir.

Katılımcı Dijital Platformlar: Göçmenlerin ve yerel toplumların görüşlerini doğrudan karar süreçlerine yansıtabilecek dijital katılım platformları geliştirilebilir. Özerk YZ, bu platformlarda gelen geri bildirimleri analiz ederek kamu yöneticilerine ihtiyaç önceliklendirmesi sunabilir. Böylece göç politikaları yalnızca merkezî değil, yerel ve toplumsal düzeyde de şekillenir.

Eğitim ve Kurumsal Kapasite Geliştirme: Özerk YZ tabanlı sistemlerin etkin kullanımı, kamu kurumlarında dijital yetkinliklerin geliştirilmesini gerektirmektedir. Göç yönetişiminde görevli personelin dijital etik, veri güvenliği ve yapay zekâ farkındalığı konularında sürekli eğitimlerle desteklenmesi, teknolojinin insan merkezli bir şekilde uygulanmasını sağlar.

Sonuç olarak, Türkiye’de Özerk YZ, göç yönetişiminin hız, şeffaflık, adalet ve kapsayıcılık boyutlarını güçlendirme potansiyeline sahiptir. Ancak bu potansiyelin hayata geçirilebilmesi, teknolojik inovasyonun hukuki, etik ve yönetişimsel sınırlarla dengelenmesine bağlıdır. Dolayısıyla, Özerk YZ yalnızca karar destek sistemi olarak değil, aynı zamanda demokratik, katılımcı ve insan haklarına duyarlı bir yönetişim aracı olarak tasarlanmalıdır.

Sonuç ve Tartışma

Küreselleşme, iklim değişikliği, bölgesel çatışmalar ve sosyoekonomik eşitsizlikler gibi çok boyutlu dinamikler, göç hareketlerini öngörülemez bir hâle getirmiştir. Bu durum, göç yönetişiminin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yenilikçi araçlara duyduğu ihtiyacı artırmıştır. Bu bağlamda, *özerk*

YZ, özerk karar alma kapasitesi, çok katmanlı veri işleme gücü ve adaptif öğrenme özellikleriyle göç yönetiminde yeni bir aktör olarak değerlendirilmektedir.

Kuramsal açıdan bakıldığında, çok düzeyli yönetim teorisi, risk toplumu yaklaşımı, gözetim toplumu tartışmaları ve eleştirel kuramlar (biyopolitika, gözetim kapitalizmi, kozmopolit misafirperverlik, sorumluluk) özerk YZ'nin rolünü anlamada bütüncül bir çerçeveye sunmaktadır. Çok düzeyli yönetim, özerk YZ'nin farklı aktörler arasında veri koordinasyonunu kolaylaştırma kapasitesine; risk toplumu, öngörülemez krizlere karşı erken uyarı ve senaryo üretme yeteneğine; gözetim toplumu ve biyopolitika ise göçmenlerin dijital veri nesnelere indirgenme riskine dikkat çekmektedir. Kant'ın kozmopolit misafirperverlik ilkesi ile Arendt'in sorumluluk kavramı etik ve hukuki sınırların önemini vurgulamaktadır.

Özerk YZ'nin potansiyel katkıları oldukça geniştir. Veri toplama ve analiz süreçlerinde hız ve doğruluk sağlaması, politika simülasyonları üretmesi, kaynak yönetimi ve insani yardım süreçlerinde etkinliği artırması, hassas gruplara kişiselleştirilmiş destek sunabilmesi ve uluslararası koordinasyonu kolaylaştırması en önemli avantajları arasında yer almaktadır. Bu özellikleriyle özerk YZ, göç yönetiminin yalnızca operasyonel verimliliğini değil, uzun vadeli toplumsal uyum ve entegrasyon kapasitesini de destekleme potansiyeline sahiptir.

Buna karşın, özerk YZ'nin etik, hukuki ve toplumsal riskleri göz ardı edilmemelidir. Göçmenlerin biyopolitik nesnelere indirgenmesi, algoritmik önyargılar, veri gizliliği ihlalleri, şeffaflık eksikliği, sorumluluk boşluğu ve demokratik katılımın zayıflaması gibi riskler, bu teknolojinin tek başına güvenilir bir çözüm olmadığını göstermektedir. Ayrıca, kültürel bağlamı tam olarak kavrayamayan algoritmalar, yerel ihtiyaçları göz ardı ederek yönetim süreçlerinde yabancılaşma ve güven kaybına yol açabilir. Bu nedenle özerk YZ, etik ilkeler, insan hakları standartları ve kamu yararı ekseninde yeniden tasarlanmalıdır.

Politik Çıkarımlar ve Uygulama Önerileri

Özerk YZ'nin göç yönetiminde sorumlu ve kapsayıcı biçimde kullanılabilmesi için politika yapıcılar, kamu yöneticileri ve uluslararası kurumlar açısından bazı temel ilkeler benimsenmelidir:

- **Etik Çerçeve ve İnsan Hakları Temelli Yaklaşım:** Özerk YZ uygulamaları, göçmenleri veri nesnelere indirgemek yerine onların hak öznesi kimliğini koruyacak biçimde tasarlanmalıdır.

- **Hukuki Netlik ve Sorumluluk Zinciri:**Karar alma süreçlerinde sorumluluk boşluğunu önlemek için ulusal mevzuat, uluslararası insan hakları hukuku ile uyumlu biçimde yeniden düzenlenmelidir.
- **Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik:** YZ karar mekanizmaları “kara kutu” olmaktan çıkarılmalı; kararların gerekçeleri kamuya açık biçimde paylaşılmalıdır.
- **Katılımcı Yönetişim ve Geri Bildirim Mekanizmaları:** Göçmenlerin, STK’ların ve yerel aktörlerin dijital platformlar üzerinden karar süreçlerine katılımı teşvik edilmelidir.
- **Veri Güvenliği ve Siber Dayanıklılık:** Göçmenlere ait biyometrik ve kişisel veriler, gözetim kapitalizmine karşı korunmalı; güçlü şifreleme ve anonimleştirme standartları uygulanmalıdır.
- **Kriz Yönetimi ve Dayanıklılık Stratejileri:** Özerk YZ tabanlı erken uyarı sistemleri, afetler veya kitlesel göç dalgaları sırasında hızlı müdahaleyi kolaylaştırmalı; çok aktörlü koordinasyonu güçlendirmelidir.
- **Kültürel Bağlam ve İnsan Denetimi:** YZ algoritmaları yerel kültürel ve sosyal bağlamlara uyarlanmalı, nihai karar süreçlerinde insan gözetimi korunmalıdır.
- **Kamu Çalışanlarının Dijital Okuryazarlığı:** Kamu yöneticilerinin yapay zekâ okuryazarlığı ve etik karar verme becerilerini artırmaya yönelik sürekli eğitim programları oluşturulmalıdır.

Kamu Yönetimi Disiplini Açısından Katkı ve Kuramsal Yansımalar

Bu çalışma, kamu yönetimi disiplinde “yönetişimsel dönüşüm” tartışmalarına yeni bir kuramsal ve normatif boyut kazandırmaktadır. Birincisi, özerk YZ kavramı aracılığıyla, dijital teknolojilerin karar süreçlerinde özerk aktörlere dönüşmesinin kamu otoritesi, meşruiyet ve sorumluluk ilkeleriyle ilişkisi ortaya konmuştur. İkincisi, çok düzeyli yönetim kuramı, dijital sistemlerin uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde politika yapımındaki koordinasyon kapasitesi açısından yeniden yorumlanmıştır. Üçüncüsü, gözetim toplumu, biyopolitika ve gözetim

kapitalizmi gibi eleştirel yaklaşımlar, kamu yönetiminin etik sınırlarını korumak ve insan odaklı yönetim anlayışını güçlendirmek açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, kamu yönetimi literatürüne iki yönlü katkı sunmaktadır: Kuramsal açıdan Özerk YZ'yi yönetim teorileriyle bütünleştirerek dijital çağda kamu karar süreçlerinin dönüşümünü açıklayan yeni bir analitik çerçeve geliştirmiştir. Pratik açıdan kamu kurumlarının yapay zekâ temelli sistemleri etik, şeffaf ve katılımcı biçimde nasıl uygulayabileceklerine dair somut ilkeler önermiştir.

Sonuç olarak, özerk YZ, kamu yönetiminin geleceğinde yalnızca teknik bir yenilik değil; aynı zamanda yönetim kültürünü, etik ilkeleri ve toplumsal sorumluluk anlayışını yeniden tanımlayan dönüştürücü bir paradigma olarak görülmelidir. Sorumlu biçimde tasarlandığında, özerk YZ göç yönetişimini yalnızca hızlandıran değil, aynı zamanda daha adil, demokratik ve insani hale getiren bir yönetim aracına dönüşebilir.

Etik Beyan: Bu çalışmanın etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederim. Aksi bir durumun tespiti halinde Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarların makaleye katkı oranları oran olarak ya da betimsel olarak verilebilir. Aşağıdaki iki örnekten sadece birisini kullanınız.

Örnek 1: 1. Yazarın katkı oranı % 100'dür.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu kısımda yazarların çıkar çatışması durumuna ilişkin beyanlarına yer verilecektir. Örnek: Yazar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

İntihal Beyanı: IThenticate yazılımıyla makalenin benzerlik taraması yapılmıştır.

Teşekkür (Varsa): Yayın sürecinde katkısı olanlar (hakem, editör, dış paydaş vs.) ve destek alınan kuruma teşekkür burada belirtilir.

Kaynakça

- Acharya, D. B., Kuppam, K., & Divya, B. (2025). Özerk YZ: Autonomous intelligence for complex goals—a comprehensive survey. *IEEE Access*.
<https://doi.org/10.1109/ACCESS.2025.3532853>
- Ajana, B. (2019). Digital biopolitics, humanitarianism and the datafication of refugees. *Refugee imaginaries: Research across the humanities*, 463.
<https://doi.org/10.1515/9781474443210-033>
- Aktel, M., & Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye’de göç yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604.
- Aradau, C., & Tazzioli, M. (2020). Biopolitics multiple: Migration, extraction, subtraction. *Millennium*, 48(2), 198-220. <https://doi.org/10.1177/0305829819889139>
- Arendt, H. (2003). *Responsibility and Judgment*. New York: Schocken Books.
- Artsin, M., & Bozkurt, A. (2025). Charting new horizons: What agentic artificial intelligence (AI) promises in the educational landscape. In *EDULEARN25 Proceedings* (pp. 2019-2023). IATED. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2025.0585>
- Ateş, H., & Buyruk, G. C. (2018). Bir iyi yönetim ilkesi olarak katılımcılık ve Türk Kamu Yönetiminde katılımcılığın konumu. *Ombudsman Akademik*, (1), 81-98.
- Azizi, S., & Yektansani, K. (2020). Artificial intelligence and predicting illegal immigration to the USA. *International Migration*, 58(5), 183-193.
- Banh, L., & Strobel, G. (2023). Generative artificial intelligence. *Electronic Markets*, 33(1), 63. <https://doi.org/10.1007/s12525-023-00680-1>
- Banja, J. D., Xie, Y., R. Smith, J., Rana, S., & L. Holder, A. (2025). Mitigating Bias in Machine Learning Models with Ethics-Based Initiatives: The Case of Sepsis. *The American Journal of Bioethics*, 1-14.
<https://doi.org/10.1080/15265161.2025.2497971>
- Beck, U. (1992). From industrial society to the risk society: Questions of survival, social structure and ecological enlightenment. *Theory, culture & society*, 9(1), 97-123. <https://doi.org/10.1177/026327692009001006>
- Beck, U. (2009). *World at risk*. Polity Press.
- Beduschi, A. (2021). International migration management in the age of artificial intelligence. *Migration Studies*, 9(3), 576-596.
<https://doi.org/10.1093/migration/mnaa003>

- Benhabib, S. (2001). Of Guests, Aliens, and Citizens: Rereading Kant's Cosmopolitan Right. *Pluralism and the Pragmatic Turn: Transformations of Critical Theory*, 361-187. <https://doi.org/10.7551/mitpress/5425.003.0019>
- Best, K., Gilligan, J., Baroud, H., Carrico, A., Donato, K., & Mallick, B. (2022). Applying machine learning to social datasets: a study of migration in southwestern Bangladesh using random forests. *Regional Environmental Change*, 22(2), 52.
- Bircan, T., & Ceylan, D. (2024). Machine discriminating: Automated speech recognition biases in refugee interviews. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 1-16.
- Bircan, T., & Korkmaz, E. E. (2021). Big data for whose sake? Governing migration through artificial intelligence. *Humanities and Social Sciences Communications*, 8(1), 1-5. <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00910-x>
- Bradby, H., Liabo, K., Ingold, A., & Roberts, H. (2019). Visibility, resilience, vulnerability in young migrants. *Health*, 23(5), 533-550. <https://doi.org/10.1177/1363459317739441>
- Brown, C. (2025). *Leveraging Generative AI and System Dynamics for Enhanced Immigration Policy Analysis* (Doctoral dissertation, Worcester Polytechnic Institute).
- Carabantes, M. (2020). Black-box artificial intelligence: an epistemological and critical analysis. *AI & society*, 35(2), 309-317. <https://doi.org/10.1007/s00146-019-00888-w>
- Chang, I. Y., Jackson, S. J., & Sam, M. P. (2017). Risk society, anxiety and exit: A case study of South Korean migration decision-making. *Asian and Pacific Migration Journal*, 26(3), 328-351. <https://doi.org/10.1177/0117196817727800>
- Chelioudakis, E. (2024). Unpacking AI-enabled border management technologies in Greece: To what extent their development and deployment are transparent and respect data protection rules?. *Computer Law & Security Review*, 53, 105967.
- Chen, C., Cheong, C. W., Li, J., Cheung, W. K., & Tsang, I. (2025). Position: Can Özerk YZ Make Gig Economy More Fair?.
- Coşkun, A. (2022). Göç yönetiminden göç yönetişimine: Türkiye için bir model önerisi. *İlke Politika Notu*, 45, 1-16.
- Council of Europe. (2023). *Algorithms and human rights: Addressing discrimination risks in migration management systems*. Strasbourg: Council of Europe Publications.
- Czaika, M., & Reinprecht, C. (2022). Migration drivers: Why do people migrate. In *Introduction to migration studies: An interactive guide to the literatures on migration and diversity* (Peter Scholten Editor), 49-82. IMISCOE Research Series. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_3

Dasgupta, S., & Shankar, H. (2025). AI Agents-as-Judge: Automated Assessment of Accuracy, Consistency, Completeness and Clarity for Enterprise Documents. *arXiv preprint arXiv:2506.22485*.

Derave, C., Genicot, N., & Hetmanska, N. (2022). The risks of trustworthy artificial intelligence: the case of the European Travel Information and Authorisation System. *European Journal of Risk Regulation*, 13(3), 389-420.

DHS, (2024). *The Department of Homeland Security Artificial Intelligence Use Case Inventory*. https://www.dhs.gov/archive/data/AI_inventory

Dönmez, B. B. (2025). UNHCR bets on AI to ease refugee case backlogs, identify processing delays. <https://www.aa.com.tr/en/world/interview-unhcr-bets-on-ai-to-ease-refugee-case-backlogs-identify-processing-delays/3654235>

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22. <https://doi.org/10.20493/bt.71783>

EU-LISA Smart Borders System (2025). <https://www.eulisa.europa.eu/news-and-events/news/smart-borders-europe-building-secure-and-seamless-future-travel-and-security>

Finkelstein, L. S. (1995). What is global governance?. *Global governance*, 1, 367. <https://doi.org/10.1163/19426720-001-03-90000007>

Foucault, M. (2000). Governmentality. In: Faubion J D (ed) *Essential Works of Foucault 1954–1984: Power*. New York: New York Press.

Frontex. (2020). *Artificial intelligence-based capabilities for the European Border and Coast Guard: Final report*. Frontex Research & Innovation Unit. https://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Frontex_AI_Research_Study_2020_final_report.pdf

Gani, J. K. (2017). The erasure of race: Cosmopolitanism and the illusion of Kantian hospitality. *Millennium*, 45(3), 425-446. <https://doi.org/10.1177/0305829817714064>

Geddes, A. (2021). *Governing migration beyond the state: Europe, North America, South America, and Southeast Asia in a global context*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198842750.001.0001>

Geddes, A. (2022). Migration governance. In *Introduction to migration studies: An interactive guide to the literatures on migration and diversity (Peter Scholten Editor)*, 311-323. IMISCOE Research Series. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_20

Geddes, A., Adger, W. N., Arnell, N. W., Black, R., & Thomas, D. S. (2012). Migration, environmental change, and the ‘challenges of governance’. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 30(6), 951-967. <https://doi.org/10.1068/c3006ed>

- Geddes, A., Espinoza, M. V., Abdou, L. H., & Brumat, L. (2019). Introduction: The dynamics of regional migration governance. *The dynamics of regional migration governance*, 1-14. <https://doi.org/10.4337/9781788119948.00006>
- Geiger, M., & Pécoud, A. (2010). The politics of international migration management. In *The politics of international migration management* (pp. 1-20). London: Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9780230294882>
- Grzybowski, A., Pawlikowska-Lagód, K., & Lambert, W. C. (2024). A history of artificial intelligence. *Clinics in dermatology*, 42(3), 221-229. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2023.12.016>
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. MIT press.
- Helliwell, C., & Hindess, B. (2015). Kantian cosmopolitanism and its limits. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 18(1), 26-39. <https://doi.org/10.1080/13698230.2014.995499>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2001). *Multi-level governance and European integration*. Bloomsbury Publishing PLC. <https://doi.org/10.2139/ssrn.302786>
- Hooghe, L., & Marks, G. (2020). A postfunctionalist theory of multilevel governance. *The British Journal of Politics and International Relations*, 22(4), 820-826. <https://doi.org/10.1177/1369148120935303>
- Hosseini, S., & Seilani, H. (2025). The role of agentic AI in shaping a smart future: A systematic review. *Array*, 100399. <https://doi.org/10.1016/j.array.2025.100399>
- Huddleston, T., & Scholten, P. (2022). The governance of migration-related diversity. *Introduction to Migration Studies*, 325. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92377-8_21
- Jacobsen, C. M., & Karlsen, M. A. (2025). Vulnerability as a Globally Mobile Policy Concept in Migration Governance: A Comparative Study. *International Migration Review*, 01979183251323605. <https://doi.org/10.1177/01979183251323605>
- Karabacak, H., Köse, Y., & Bozkurt, M. A. (2024). Migration Governance from an Institutional Perspective: An Index for “Good” Migration Governance. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 11(4), 1285-1302.
- Karsu, O., Kara, B. Y., & Selvi, B. (2019). The refugee camp management: a general framework and a unifying decision-making model. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 9(2), 131-150. <https://doi.org/10.1108/JHLSCM-01-2018-0007>

- Kerimovs, A. (2024). Artificial intelligence (AI) model development framework for the protection of state borders, with a focus on analyzing behavioral patterns. *Global Journal of Computer Science and Technology: Interdisciplinary*, 24(1).
<https://doi.org/10.34257/GJCSTGVOL24IS1PG1>
- Khan, R., Sarkar, S., Mahata, S. K., & Jose, E. (2024). Security threats in agentic ai system. *arXiv preprint arXiv:2410.14728*.
- Khatun, M. (2024). The Role of Philosophy in Combating Social Inequality in the Digital Era: Ethical Perspectives and Practical Implications. *Journal of Advance and Future Research*, 2(10), 20-26.
- Kjaer, A. M. (2023). *Governance*. John Wiley & Sons.
- Korkmaz, E. E. (2022). Understanding surveillance capitalism from the viewpoint of migration. *International Migration*, 60(2), 256-260.
<https://doi.org/10.1111/imig.12985>
- Korkmaz, E. E. (2023). Migration and (Surveillance) Capitalism. In *Smart Borders, Digital Identity and Big Data* (pp. 16-45). Bristol University Press.
<https://doi.org/10.51952/9781529233520.ch001>
- Krasteva, A. (2013). Integrating the most vulnerable. *Migrants and refugees equitable education for displaced populations*, 3-27.
- Kurnaz, S. Ç. (2024). Kamu politikalarında yapay zekâ uygulamaları: Kanada göçmenlik sistemi örneği. *Ombudsman Akademik*, (21), 209-241.
- Liu, Q., Li, P., Zhao, W., Cai, W., Yu, S., & Leung, V. C. (2018). A survey on security threats and defensive techniques of machine learning: A data driven view. *IEEE access*, 6, 12103-12117.
- Lyon, D. (2018). *The culture of surveillance: Watching as a way of life*. John Wiley & Sons.
- Malmusi, D., Borrell, C., & Benach, J. (2010). Migration-related health inequalities: showing the complex interactions between gender, social class and place of origin. *Social science & medicine*, 71(9), 1610-1619.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.07.043>
- McCarthy, J. (2007). What is artificial intelligence. *Engineering Materials and Design*, 32(3), 1-14.
- Montenegro, A. B., & Villamar, M. D. C. V. (2025). Migration Governance. In *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*.
<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.882>

- Mukherjee, A., & Chang, H. H. (2025). Agentic AI: Autonomy, Accountability, and the Algorithmic Society. *arXiv preprint arXiv:2502.00289*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.5123621>
- Nadesan, M. H. (2010). *Governmentality, biopower, and everyday life*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203894620>
- Nordregio. (2023). *FUME: Future Migration Scenarios for Europe*.
<https://nordregio.org/research/fume-future-migration-scenarios-for-europe>
- Ogbu, D. (2023). Agentic ai in computer vision domain-recent advances and prospects. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 4(12), 5102-5120.
- Özer, M. A. (2006). Yönetişim üzerine notlar. *Sayıştay Dergisi*, (63), 59-89.
- Pécoud, A. (2024). *Mapping Global Migration Governance*. International Migration Institute network (IMI). <https://doi.org/10.4337/9781802204155.00062>
- Peña Gangadharan, S., & Niklas, J. (2019). Decentering technology in discourse on discrimination. *Information, Communication & Society*, 22(7), 882-899.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2019.1593484>
- Phillips, J. (2004). From radical to banal evil: Hannah Arendt against the justification of the unjustifiable. *International journal of philosophical studies*, 12(2), 129-158. <https://doi.org/10.1080/09672550410001679828>
- Piattoni, S. (2009). Multi-level governance: a historical and conceptual analysis. *European integration*, 31(2), 163-180.
<https://doi.org/10.1080/07036330802642755>
- Potdar, A., & Mahadik, S. D. (2025). A Multi-Agent Approach to Stock Market Prediction and Risk Management. *The Voice of Creative Research*, 7(2), 203-211.
- Raheem, T., & Hossain, G. (2025, May). Özerk YZ Systems: Opportunities, Challenges, and Trustworthiness. In *2025 IEEE International Conference on Electro Information Technology (eIT)* (pp. 618-624). IEEE.
<https://doi.org/10.1109/eIT64391.2025.11103638>
- Rakowski, R., & Kowaliková, P. (2024). The political and social contradictions of the human and online environment in the context of artificial intelligence applications. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 1-8.
<https://doi.org/10.1057/s41599-024-02725-y>
- Rönsch, A. (2024). The Use of Artificial Intelligence in Migration Management-A Systematic Literature Review. *Available at SSRN 4953245*.
- Russell, S., & Norvig, P. (2021). *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th ed.). Pearson.

Sahin-Mencutek, Z. (2022). Voluntary and forced return migration under a pandemic crisis. *Migration and pandemics: Spaces of solidarity and spaces of exception*, 185-206. https://doi.org/10.1007/978-3-030-81210-2_10

Sahin-Mencutek, Z., Barthoma, S., Gökalp-Aras, N. E., & Triandafyllidou, A. (2022). A crisis mode in migration governance: comparative and analytical insights. *Comparative Migration Studies*, 10(1), 12. <https://doi.org/10.1186/s40878-022-00284-2>

Sapkota, R., Roumeliotis, K. I., & Karkee, M. (2025). UAVs Meet Özerk YZ: A Multidomain Survey of Autonomous Aerial Intelligence and Agentic UAVs. *arXiv preprint arXiv:2506.08045*.

Schneider, J. (2025). Generative to özerk YZ: Survey, conceptualization, and challenges. *arXiv preprint arXiv:2504.18875*.

Sharmin, S. (2025). Refugee Resettlement & AI-Powered Resource Allocation Optimizing social services for displaced populations. *Journal of Public Administration Research*, 2(1), 13-36.

Shilpashree, N., Jadhav, G., & Mitra, A. (2024, Aralık). Neuromorphic-Driven Agentic AI for Autonomous Decision-Making Systems. In *2024 4th International Conference on Mobile Networks and Wireless Communications (ICMNWC)* (pp. 1-8). IEEE.

Sözer, H. (2021). Categories that blind us, categories that bind them: The deployment of the notion of vulnerability for Syrian refugees in Turkey. *Journal of Refugee Studies*, 34(3), 2775-2803. <https://doi.org/10.1093/jrs/fez020>

Stein, M. (2008). *When technology fails: A manual for self-reliance, sustainability, and surviving the long emergency*. Chelsea Green Publishing.

Stielike, L. (2022). Migration multiple? Big data, knowledge practices and the governability of migration. *Research methodologies and ethical challenges in digital migration studies*, 113-138. https://doi.org/10.1007/978-3-030-81226-3_5

Tāngh Wrangel, C. (2024). The biopolitics of algorithmic governmentality: How the US military imagines war in the age of neurobiology and artificial intelligence. *Security Dialogue*, 55(4), 349-367. <https://doi.org/10.1177/09670106241226622>

Triandafyllidou, A. (2025). De-centring migration governance: the role of narratives. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2025.2544077>

Tsourd, E., & Zardo, F. (2025). Migration Governance Through Funding: Theoretical, Normative, and Empirical Perspectives. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 23(1), 1-15. <https://doi.org/10.1080/15562948.2024.2407584>

- Vohra, A. (2023). *Social order in the age of artificial intelligence: The use of technology in migration governance and decision-making* (Doctoral dissertation, University of British Columbia).
- Williams, A. M., & Baláž, V. (2012). Migration, risk, and uncertainty: Theoretical perspectives. *Population, Space and Place*, 18(2), 167-180.
<https://doi.org/10.1002/psp.663>
- Witteborn, S. (2022). Digitalization, digitization and datafication: the "three D" transformation of forced migration management. *Communication, Culture and Critique*, 15(2), 157-175.
- Yam, J., & Skorburg, J. A. (2021). From human resources to human rights: Impact assessments for hiring algorithms. *Ethics and Information Technology*, 23(4), 611-623.
- Yıldız, A., & Açar, D. A. (2024). Artificial Intelligence and Migration Governance: Navigating Cooperation and Complexity in EU-Turkey Relations. *Middle East Technical University Studies in Development*, 51(2), 191-209.
- Zuboff, S. (2019, January). Surveillance capitalism and the challenge of collective action. In *New labor forum* (Vol. 28, No. 1, pp. 10-29). Sage CA: Los Angeles, CA: Sage Publications. <https://doi.org/10.1177/1095796018819461>
- Zuboff, S. (2023). The age of surveillance capitalism. In *Social theory re-wired* (pp. 203-213). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003320609-27>

Extended Abstract

Digital Transformation in Migration Governance: The Potential, Risks, and Critical Perspectives of Agentic Artificial Intelligence

Global migration has become one of the defining governance challenges of the twenty-first century. Triggered by globalization, climate change, armed conflicts, and socioeconomic inequalities, migration today is not only more frequent but also more complex, transnational, and dynamic. This complexity has rendered traditional, state-centric management approaches insufficient and has instead brought the concept of migration governance—emphasizing multi-level coordination, inclusiveness, and cross-sector collaboration—to the forefront. At the same time, the rapid pace of digital transformation has led to the emergence of new technological tools that reshape the way governance is conceptualized and implemented. Agentic AI, by providing capabilities such as increasing decision-making speed in

data-intensive processes, generating policy scenarios, developing early warning systems, and facilitating coordination among actors, can offer solutions to these challenges. In this context, the main aim of the study is to analyze the role that agentic AI can assume in migration governance within a theoretical framework, to discuss the potential contributions and risks of this technology, and ultimately to propose a human-rights-compatible, transparent, and accountable governance model. The research is a qualitative theoretical inquiry. The study employs academic literature review, policy report analysis, examination of institutional documents, conceptual synthesis, and comparative theoretical analysis methods. The analytical process was carried out across three theoretical axes: the governance axis (incorporating multi-level governance and risk society approaches), the critical axis (covering the concepts of biopolitics, surveillance society, and surveillance capitalism), and the ethical-normative axis (based on the principles of cosmopolitan hospitality and responsibility). This holistic approach enables a comprehensive evaluation of the social, administrative, and ethical dimensions of agentic AI by going beyond its technical functioning.

The findings of the study show that agentic AI has a multi-dimensional value-creation capacity in migration governance. Indeed, agentic AI accelerates application processes by conducting document verification, identity authentication, risk scoring, and preliminary assessments, thereby improving evaluation procedures. In addition, by processing data obtained from border sensors, satellite imagery, social media streams, and registration systems in real time, it can detect uncertain migration flows in advance in a manner consistent with the risk society perspective. It produces future-oriented scenarios by analyzing multiple datasets and contributes to policy simulation processes. It also develops effective solutions in areas such as refugee camp logistics, health services, food distribution, and the dynamic optimization of shelter capacities. For vulnerable groups such as women, children, the elderly, and persons with disabilities, it creates personalized support models and strengthens preventive interventions by generating early warnings about individuals at risk. By facilitating data sharing at the national, regional, and international levels, agentic AI supports the functioning of multi-level governance structures; moreover, by collecting migrant feedback through digital platforms, it enhances participation and strengthens accountability and transparency

by recording decision pathways. On the other hand, the study also reveals significant ethical and governance risks associated with the use of agentic AI. These risks include algorithmic biases that may increase erroneous decisions related to variables such as ethnicity, language, and socioeconomic status; biopolitical control that may transform migrants into a manageable population through biometric data; surveillance society risks that normalize continuous monitoring; data exploitation that may enable the commercialization of migrant data by private companies; accountability problems arising from the ambiguity of responsibility for erroneous decisions; irreversible consequences of decision-making in fully autonomous systems due to weakened human oversight; and transparency gaps created by black-box algorithms for policymakers. These findings clearly demonstrate that agentic AI must be implemented responsibly, transparently, and in accordance with ethical principles in the migration domain.

Based on the findings, a human-rights-based holistic governance model was developed. The first component of this five-stage model is ethical design and algorithmic transparency, which emphasizes that algorithms must be explainable and the datasets used must be free from bias. The second stage, human-supervised autonomy, foresees limiting full autonomy in critical areas and ensuring that final decisions are always approved by a human. The third stage aims to strengthen the infrastructure of multi-level governance and coordination; in this context, it is essential to establish data standardization among national, local, and international actors and to develop joint crisis-management mechanisms. The fourth stage, ethical and legal safeguard mechanisms, requires protecting migrants' data rights, clearly defining accountability processes, and establishing independent oversight systems. The fifth and final stage of the model is based on the principles of participation and social legitimacy and foresees the activation of migrant feedback systems and the inclusion of civil society and local communities in decision-making processes. This five-stage approach aims to align the technical capacity of agentic AI with governance accountability, ethical responsibility, and human-rights principles, thereby contributing to the creation of a more transparent, inclusive, and sustainable framework in migration governance.

The study emphasizes that agentic AI has a transformative potential in migration governance, yet this potential can generate societal benefit only if it is implemented within a transparent, accountable, and ethics-based governance framework. While agentic AI provides significant contributions in terms of coordination, foresight, crisis management, and inclusiveness, it also entails risks such as enhanced surveillance, data exploitation, and discrimination. In line with these assessments, it is recommended that Turkey integrate agentic AI into migration governance in a sustainable manner—both in terms of effectiveness and human rights—through the implementation of a national “Agentic AI-Based Migration Governance Strategy Framework” that combines technological capacity with ethical oversight, transparency, participation, and institutional collaboration. Therefore, the hybrid governance model developed by the study offers a holistic framework for the responsible, reliable, and dignity-preserving use of agentic AI in migration policies. It presents, in a holistic framework, the policy principles for the responsible, transparent, and inclusive use of agentic AI in migration governance, as well as its theoretical contributions to the discipline of public administration. The proposed policy implications highlight key elements such as ethical design, legal clarity, accountability, participatory governance, data security, and crisis resilience, aiming to ensure that agentic AI-based applications are shaped on a human-rights-based foundation. In addition, the study offers an analytical contribution by reinterpreting theoretical approaches such as multi-level governance, biopolitics, and surveillance capitalism, thereby redefining the relationships between public authority, legitimacy, and responsibility in the digital age. In this framework, agentic AI is addressed not only as a technical tool but also as a normative actor that transforms the paradigm of public administration.